

MAMLAKA YA CHAKULA NA DAWA

Tanzania Food & Drugs Authority

**TAARIFA YA UTENDAJI KAZI
2015/16**

DHIMA:

Kulinda afya ya jamii kwa kuzuia athari zinazoweza kujitokeza kutokana na matumizi ya chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba.

DIRA:

Kuwa Mamlaka inayoongoza barani Afrika katika kudhibiti usalama, ubora na ufanisi wa chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba kwa wote

FALSAFA:

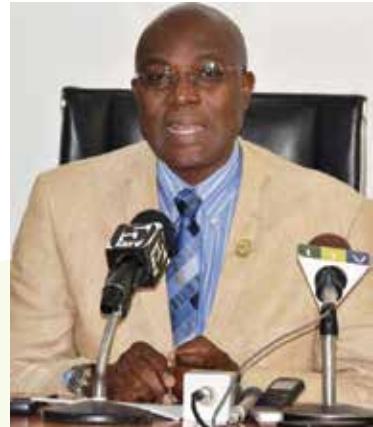
Kutoa huduma bora za udhibiti katika kulinda afya ya jamii na mazingira kwa kutumia wafanyakazi wenye ujuzi na ari ya kazi.

MISINGI YA KAZI:

- ➡ *Kufanya kazi kwa ushirikiano*
- ➡ *Uaminifu*
- ➡ *Kuzingatia mahitaji ya wateja*
- ➡ *Ubora*
- ➡ *Uwajibikaji*

Mhe.Ummy A. Mwalimu (MB),
Waziri wa Afya, Maendeleo ya Jamii,
Jinsia, Wazee na Watoto,
6 Samora Machel,
S.L.P 9083,
11478 Dar es Salaam

Dkt. Mpoki M. Ulisubisya,
Katibu Mkuu - Afya,
Wizara ya Afya, Maendeleo ya
Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto,
6 Samora Machel,
S.L.P 9083,
11478 Dar es Salaam

Mhe. Waziri,

Kwa niaba ya wajumbe wa Bodi ya Ushauri ya Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto (MAB) kwa TFDA, ninayo heshima kubwa kuwasilisha kwako Taarifa ya Utendaji Kazi ya Mamlaka ya Chakula na Dawa (TFDA) kwa kipindi cha mwaka 2015/16. Taarifa hii imemeleza utekelezaji wa shughuli za Mamlaka katika kutimiza lengo lake kuu la Kulinda Afya ya Jamii kwa kudhibiti ubora, usalama na ufanisi wa chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba.

Nawasilisha,

**Dkt. Mpoki M. Ulisubisya
Katibu Mkuu (Afya)**

MAELEZO YA MWENYEKITI WA BODI YA USHAURI (MAB)

Taarifa ya utendaji kwa mwaka wa fedha 2015/16 inaanisha kazi na majukumu yaliyotekelizwa, mafanikio, changamoto zilizojitokeza na namna ambavyo TFDA imekabiliana nazo.

Mamlaka imeendelea na utekelezaji wa Mpango Mkakati wake wa miaka mitano (5) wa 2012/13 – 2016/17 ambao umelenga kuimarisha utekelezaji wa jukumu la msingi la kulinda afya ya jamii kwa kudhibiti ubora, usalama na ufanisi wa chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba.

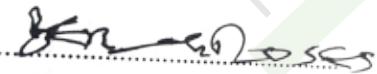
Mamlaka imeendelea Kuboresha huduma zake kwa wateja kwa kutumia TEHAMA na kuzingatia viwango vilivyokubalika katika Mkataba wa Huduma kwa Wateja (CSC) 2012 na mifumo bora ya kiutendaji (Quality Management System -QMS) ili kukidhi mahitaji na matarajio ya wateja.

Maabara ya Chakula na Maikrobiolojia zimeendelea kushikilia cheti cha ithibati (accreditation) kwa kiwango cha Kimataifa cha ISO/IEC 17025:2005 baada ya kukaguliwa tena (surveillance) na taasisi za ithibati za SADCAS/SANNAS hivyo kufanya matokeo ya chunguzi zinazofanywa na maabara za TFDA kutambuliwa kimataifa.

Kutokana na Mamlaka kuzingatia mifumo bora ya kiutendaji (QMS) katika utoaji huduma, Sheria, Kanuni na taratibu, hesabu za fedha na rasilimali za TFDA kwa kipindi kinachoishia Juni, 2016 zilikaguliwa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) na TFDA kupatiwa Hati Safi. Hii inafanya Mamlaka kuweka rekodi ya kupata hati safi kwa mwaka wa 13 mfululizo.

Nichukue fursa hii kuipongeza Menejimenti pamoja na wafanyakazi wote wa TFDA kwa kufanya kazi kwa moyo na kujituma katika kuhakikisha kuwa afya ya jamii inalindwa kwa kudhibiti ubora, usalama na ufanisi wa chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba. Vilevile, natoa shukrani kwa wadau wote wa Mamlaka ikiwa ni pamoja na jamii kwa ujumla kwa ushirikiano wao katika kusaidia Mamlaka kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi.

Aidha, niwakumbushe wadau wote wa TFDA na wananchi wote kwa ujumla kuwa, wana wajibu wa kusoma na kuzingatia maelezo yaliyopo kwenye vifungashio vyta bidhaa za chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba kabla ya kuvitumia kwani mtumiaji ndiye mchunguzi na mkaguzi wa mwisho wa usalama na ubora wa bidhaa. Bodi ya Ushauri (MAB) chini ya uenyekiti wangu itaendelea kutoa maelekezo kwa Menejimenti ya TFDA sanjari na ushauri kwa Wizara katika kuwashakikisha kuwa chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba vilivyopo katika soko la Tanzania ni salama, bora na vyenye ufanisi.

Balozi Dkt. Ben Moses
MWENYEKITI WA BODI YA USHAURI

MAELEZO YA MKURUGENZI MKUU

Taarifa hii ya utendaji kazi ya TFDA kwa mwaka wa fedha 2015/2016 inaainisha hatua iliyofikia katika utekelezeji wa kazi na majukumu ya Mamlaka pamoja na mafanikio yaliyopatikana katika kipindi tajwa. Aidha changamoto mbalimbali zilizoikabili Mamlaka na mbinu zilizotumika na zinazoendelea kutumika katika kuzikabili zimeainishwa.

Utekelezaji wa malengo mkakati sita (6) ya Mpango Mkakati wa miaka (5) ya TFDA yaani Kuimarisha uthibiti wa usalama, ubora na ufanisi wa chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba; Kuimarisha Utoaji Elimu na Shughuli za Kutangaza Huduma za Mamlaka; Kuimarisha Usimamizi wa Rasilimali; Kutoa Huduma kwa Waathirika na Kupunguza Maambukizi ya Virusi vya UKIMWI; Kuimarisha na Kutekeleza kwa Ufanisi Mkakati wa Taifa wa Kupambana na Rushwa na Kuboresha Masuala ya Jinsia na Mazingira ni mambo ya msingi yaliyozingatiwa katika Taarifa hii.

Katika utekelezaji wa lengo la kuimarisha udhibiti wa ubora na usalama, ufanisi wa chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba, Mamlaka ilikuwa na jumla ya maombi ya usajili wa bidhaa 8,579 ambapo 1,200 ni baki ya maombi ya mwaka 2014/2015. Maombi 7,850 sawa na 91% yalitathminiwa na kati yake maombi 6,011 sawa na 77% yaliidhinishwa. Maombi yaliyofanyiwa tathmini ni 2,520 zaidi ikilinganishwa na maombi 5,130 yaliyotathminiwa ndani ya mwaka 2014/2015. Hii ni kutohana na ongezeko la matumizi ya mfumo wa kielektroniki katika utoaji huduma za TFDA.

Kulikuwa na mafanikio makubwa katika usajili wa maeneo na utoaji vibali vya biashara ya chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba ambapo jumla ya maombi 7,512 yalikuwepo ikiwa ni pamoja na maombi 302 yaliyobaki mwaka 2014/2015. Maombi yaliyotathminiwa ni 7,272 sawa na 97% na maombi 5,606 sawa na 77% yaliidhinishwa. Maombi yaliyofanyiwa tathmini ni ongezeko la maombi 1,547 sawa na 27% ikilinganishwa na maombi 5,725 yaliyofanyiwa tathmini katika kipindi cha mwaka 2014/15. Ongezeko hili linatokana na juhudzi zilizofanywa katika kazi za udhibiti ikiwemo elimu kwa wadau ili kutii sheria kwa hiari Pia katika ukaguzi na ufuutiliaji wa usalama na ubora wa bidhaa, Mamlaka ilikagua viwanda 68 vya kutengeneza dawa vilivyoko nje ya nchi, pamoja na viwanda 11 vilivyoko ndani ya nchi. Viwanda 43 (63%) vya kutengeneza dawa vilivyoko nje ya nchi na 4 (36%) vilivyopo nchini vilikidhi vigezo. Vilevile maombi 7,689 ya vibali vya kuingiza na kusafirisha vyakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba ndani na nje ya nchi yalipokelewa ambapo 6,546 ni ya kuingiza bidhaa nchini na 1,143 ya maombi ni ya kusafirisha bidhaa nje ya nchi. Vibali vilivyotolewa katika maombi hayo yote ni 7,608 ikiwa ni pamoja na 1,132 vya kusafirisha bidhaa nje ya nchi. Vilevile, katika mwaka 2015/2016 jumla ya sampuli 5,455 kati ya 6,492 zilichunguzwa ambapo sampuli 4,329 sawa na 93.6 % zilifaulu.

Mpango wa ufuutiliaji wa madhara yatokanayo na chakula ulianzishwa katika mkoa wa Njombe ambapo mafunzo ya kujenga uwezo juu ya madhara hayo, namna ya kuyatambua, kuyafuatilia na kuyatolea taarifa yalitolewa kwa jumla ya wataalam 23 wa fani za Afisa Tabibu, Afisa Afya na Fundi Sanifu Maabara kutoka halmashauri zote za mkoa huo na hivyo kufanya idadi ya mikoa ambayo mpango huu unatekelezwa hadi sasa kufikia nane (8), ambapo mikoa mingine ni Dodoma, Singida, Manyara, Kigoma,

Rukwa, Katavi na Tabora.

Tathmini ya taarifa za ubora duni wa dawa zilizopokelewa zilibainisha kuwa matoleo zaidi ya matano ya dawa aina ya vidonge vya Asmol (paracetamol) vinavyotengenezwa na kiwanda cha Astra Life Care, India hazijakidhi viwango vya ubora na hivyo Mamlaka imezuia uingizaji wake na kuondoa matoleo ya dawa hizo katika soko. Dawa aina ya Mox up (amoxicillin) inayotengenezwa na kiwanda cha Uganda Pharmaceutical Ltd na Rabies Vaccine (China) ziligundulika hazijasajiliwa nchini hivyo zimeondolewa katika soko.

Kwa upande wa usimamizi wa rasilimali, Mamlaka ilikusanya jumla ya TZS 30,629,209,961 kutoka vyanzo mbalimbali vilivyoainishwa katika mpango kazi na bajeti ya mwaka 2015/2016 ambapo kati ya kiasi hiki, TZS 27,447,348,599 sawa na 89.5% zilitokana na makusanyo ya ada na tozo, TZS 3,181,861,362 (9.45%) ni kutoka Serikali Kuu na TZS 460,007,022.06 (1.5%) zilipokelewa kutoka Washirika wa Maendeleo.

Mamlaka ilitumia kiasi cha TZS 30,045,243,849.39 sawa na 87% ya bajeti ya mwaka 2015/2016 ikiwa ni pamoja na bakaa ya TZS 2,500,000,000.00 kutoka bajeti ya mwaka 2013/2014 iliyotengwa kwa ajili ya ujenzi wa ofisi ya Kanda ya Ziwa. Kiasi hiki kilitumika kwa shughuli za uendeshaji wa ofisi ikiwa ni pamoja na ununuzi wa vifaa na kemikali za kichunguzi katika maabara. Hesabu za rasilimali za Mamlaka kwa kipindi kinachoishia Juni 2016 zilikaguliwa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) na TFDA kupatiwa hati safi.

Pamoja na mafanikio haya, TFDA imeendelea kukabiliwa na changamoto mbalimbali zikiwemo uhaba wa watumishi, watengenezaji wa vipodozi na machinjio kutokidhi vigezo vinavyokubalika na muamko mdogo wa wadau katika kutoa taarifa muhimu zitakazosaidia kazi za udhibiti hususan zile zinazohusu madhara yatokanayo na matumizi ya Chakula (Food Borne Diseases) na Dawa (Adverse Drug Reactions). Katika kukabiliana na changamoto hizi, TFDA itaendelea kuajiri watumishi ili kuziba pengo lililopo. Vilevile itaendelea Kuhamasisha wadau na kutoa elimu kwa umma juu ya sheria na wajibu wao katika udhibiti wa chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba.

Hitti B. Sillo
MKURUGENZI MKUU

1.0 Utangulizi

Mamlaka ya Chakula na Dawa (TFDA) inaendelea kutekeleza Mpango Mkakati wa miaka mitano (5) wa 2012/13 - 2016/17. Mpango Mkakati unalenga kutekeleza jukumu la kulinda afya ya jamii kwa kudhibiti ubora na usalama wa vyakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba kwa kuzingatia Mpango wa kazi wa kila mwaka.

Taarifa hii inaainisha kazi zilizotekelozwa kwa mwaka wa nne wa utekelezaji wa Mpango Mkakati. Aidha, taarifa ya utendaji imizingatia kila lengo mkakati kama ilivyoainishwa hapa chini:-

- i) Kuimarisha udhibiti wa usalama, ubora na ufanisi wa chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba;
- ii) Kuimarisha utoaji elimu na shughuli za kutangaza huduma za Mamlaka;
- iii) Kuimarisha usimamizi wa rasilimali;
- iv) Kutoa huduma kwa waathirika na kupunguza maambukizi ya Virusi vya UKIMWI;
- v) Kuimarisha na kutekeleza kwa ufanisi Mkakati wa Taifa wa Kupambana na Rushwa na;
- vi) Kuboresha masuala ya Jinsia na Mazingira.

2.0 **Kuimarisha ubora, usalama na ufanisi wa chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba**

2.1 **Tathmini na usajili wa vyakula, dawa, vipodozi, vifaa tiba na matangazo**

Mamlaka ilikuwa na baki ya maombi ya tathmini ya bidhaa 1,200 kwa mwaka 2014/15 na kupokea maombi 7,368; hivyo kufanya jumla ya maombi yote ya usajili wa bidhaa kuwa 8,568. Jumla ya maombi 7,811 sawa na 91% yalifanyiwa tathmini ambapo maombi 6,011 sawa na 77% yaliidhinishwa. Kwa mujibu wa Mpango Mkakati wa Mamlaka, lengo ilikuwa ni kutathmini 80% ya maombi ya chakula, 72% dawa, 70% vipodozi na 39% vifaa tiba ifikapo Juni, 2016.

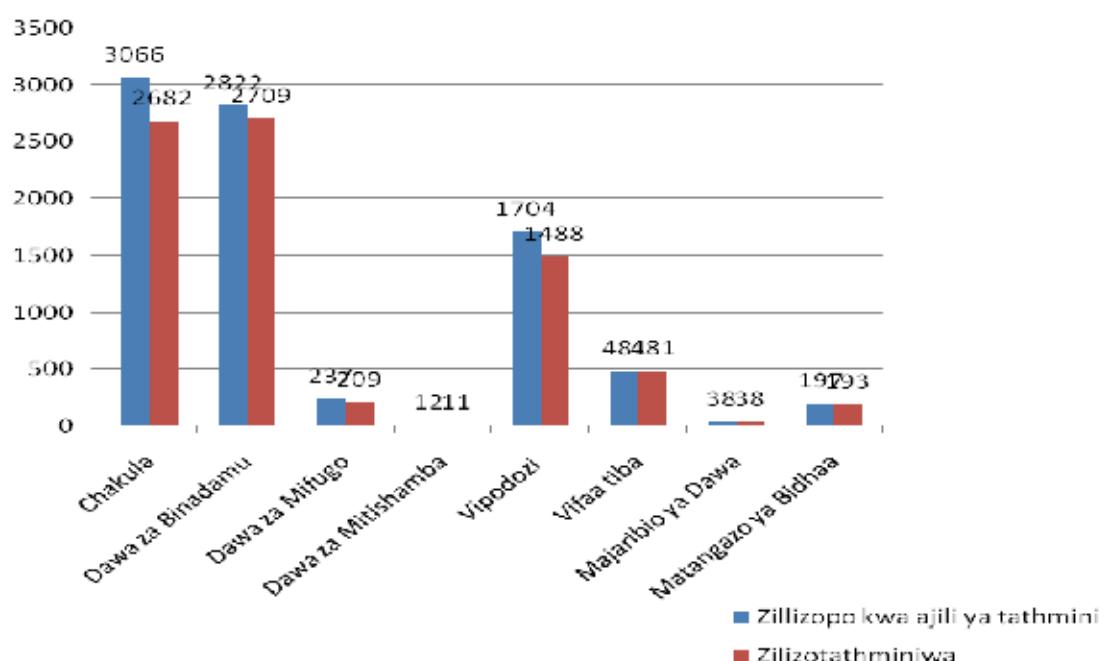
Maombi yaliyofanyiwa tathmini ni ongezeko la maombi 1,804 sawa na 30% ikilinganishwa na maombi 6,007 yaliyofanyiwa tathmini katika kipindi cha mwaka 2014/15. Mchanganuo wa maombi ya usajili wa bidhaa umeainishwa katika jedwali Na. 1 (a).

Jedwali Na.1 (a) : Mchanganuo wa Maombi ya Usajili wa vyakula, dawa, vipodozi, vifaa tiba, matangazo na majaribio ya dawa

Na	Aina ya bidhaa	Maelezo	Baki ya Juni ,2015	Pokelewa	Jumla	Tathminiwa	Baki	Iddinishwa	Kataliwa	Maoni
1	Chakula	Mapya	287	1840	2127	1791	336	1211	336	
		Huishwa	5	26	31	31	0	19	0	
		matangazo	0	13	13	13	0	12	0	
		Lebo	0	202	202	190	12	78	12	
		mabadiliko	0	7	7	7	0	4	0	
		Hoja	0	686	686	650	36	487	36	
	Jumla		292	2774	3066	2682	384	1792	384	
2	Dawa	Binada mu	Mapya	313	508	821	753	68	390	16
			Huishwa	52	513	565	551	14	508	1
			Mabadiliko	40	714	754	746	8	695	3
			Hoja	57	625	682	659	23	0	0
			Jumla ndogo	462	2360	2822	2709	113	1593	20
	Antiseptiki na vipukusi	Mitisha mba	Mapya	40	49	89	81	8	26	0
			Huishwa	5	61	66	50	16	47	0
			Mabadiliko	1	10	11	11	0	5	0
			Hoja	2	69	71	67	4	0	0
			Jumla ndogo	48	189	237	209	28	78	0
3	Majoribio ya dawa		Mapya	2	9	11	10	1	10	0
			Huishwa	0	0	0	0	0	0	0
			Mabadiliko	0	0	0	0	0	0	0
			Hoja	0	1	1	1	0	1	0
			Jumla ndogo	2	10	12	11	1	11	0
			Mapya	0	11	11	0	11	0	0
			Huishwa	0	0	0	0	0	0	0
			Mabadiliko	0	0	0	0	0	0	0
			Hoja	0	0	0	0	0	0	0
			Jumla ndogo	0	11	11	0	11	0	0
			Mapya	4	13	17	17	0	11	10
			Mabadiliko	0	11	11	11	0	2	2
			Hoja	0	10	10	10	0	8	0
			Jumla ndogo	4	34	38	38	0	21	12

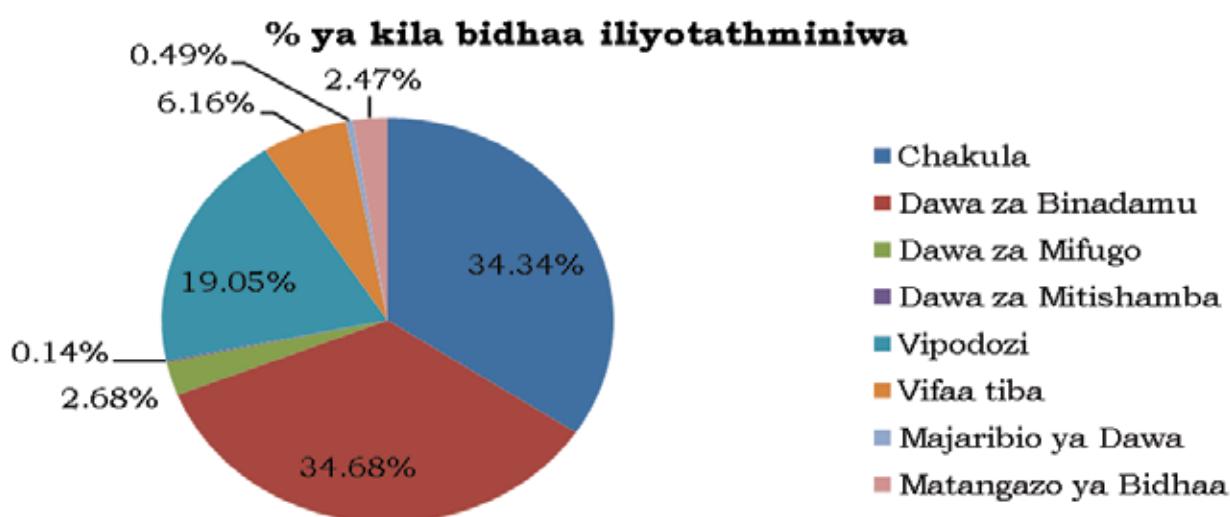
Na	Aina ya bidhaa		Maelezo	Baki ya Juni ,2015	Pokelewa	Jumla	Tathminiwa	Baki	Iddhinishwa	Kataliwa	Maoni
4	Vipodozi	Mapya	367	989	1356	1157	199	1937	286		
		Huishwa	18	203	221	207	14	152	3		
		Mabadiliko	5	65	70	67	3	67	0		
		Hoja	0	57	57	57	0	57	-		
		Jumla ndogo	390	1314	1704	1488	216	2213	289		
5	Vifaa tiba	Mapya	0	235	235	235	0	124	0		
		Huishwa	0	11	11	11	0	0	0		
		Mabadiliko	0	38	38	38	0	0	0		
		Hoja	0	197	197	197	0	0	0		
		Jumla ndogo	0	481	481	481	0	124	0		
6	Matangazo	Chakula		0	13	13	13	0	12	1	
		Dawa		2	170	172	168	4	161	3	
		Vipodozi		0	12	12	12	0	6	6	
		Jumla ndogo	2	195	197	193	4	179	10		
	Jumla Kuu			1200	7368	8568	7811	757	6011	715	

Mchoro Na. 1: Maombi yaliyopokelewa na Kutathminiwa

Jedwali Na. 1 (b): Utekelezaji wa lengo la usajili wa bidhaa kwa mwaka

Na.	Bidhaa	Idadi ya maombi kwa ajili ya tathmini (A)	Lengo la Mpango Mkakati wa miaka mitano (5)	Idadi ya maombi yanayopaswa kutathminia (B)	Idadi ya maombi yaliyotathminiwa (C)	% ya maombi yaliyotathminiwa (C/A*100)	% ya utekeleza ji wa lengo mkakati (C/B*100)
1	Chakula	3066	85%	2606	2682	87%	103%
2	Binadamu	2822	70%	1975	2709	96%	137%
3	Mifugo	237	70%	166	209	88%	126%
4	Vipodozi	1704	75%	1278	1488	87%	116%
5	Vifaa Tiba	481	90%	433	481	100%	111%
6	Majaribio ya Dawa	38	90%	34	38	100%	111%
7	Mitishamba	12	100%	12	11	92%	92%

Mchoro Na. 2: Kiwango cha Utekelezaji wa Usajili wa kila Bidhaa kwa mwaka

Kwa mujibu wa Jedwali Na. 1 (a), 1(b) na Mchoro Na. 1 pamoja na mchoro Na. 2, malengo yaliyopangwa kwa mwaka huu wa nne wa utekelezaji wa Mpango Mkakati wa miaka mitano (5) kwa usajili wa chakula, Dawa, vipodozi, vifaa tiba na majaribio ya dawa yamefikiwa na malengo kuvukwa. Mpango maalum wa kuwashirikisha watathmini wa ndani na nje ya TFDA kwa njia ya kazi ya zoezi maalum (retreats) ni mkakati uliosaidia kufanya vizuri katika tathmini.

Jedwali Na. 1(c): Mchanganuo wa maombi mapya ya bidhaa ambayo hayajafanyiwa tathmini kulingana na umri wa kupokea (Age analysis)

Na	Aina ya Bidhaa	Idadi ya siku kwa mujibu wa CSC*	Muda uliopita tangu maombi husika kupokelewa						
			≤30	31-65	66-130	131-250	251-360	>360	JUMLA
1	Chakula	45	95	133	11	8	0	0	247**
2	Dawa za binadamu zinazotengenezwa nchi za nje	250	51	17	0	0	0	0	68
3	Dawa za mifugo zinazotengenezwa nchi za nje	250	4	4	0	0	0	0	8
4	Antiseptiki na vipukusi	Hakuna	11	0	0	0	0	0	11
5	Vipodozi	90	14	165	22	15	0	0	216
Jumla			175	319	33	23	0	0	550

CSC* = Mkataba wa Huduma kwa Wateja wa mwaka 2012

** Maombi 89 ya chakula hayakukamilika kutokana na wamiliki kutokuwasilisha sampuli, hivyo maombi yaliyobaki ni 247 badala ya 336.

Picha ya pamoja baina ya Menejimenti ya TFDA na ujumbe wa Shirika la Maendeleo barani Afrika (NEPAD) walipokutana TFDA Makao Makuu kujadili uwianishaji wa mifumo ya dawa katika ukanda huu kushirikisha taasisi za udhibiti wa dawa barani Afrika mapema mwaka 2016

2.2. Usajili wa maeneo na utoaji wa vibali vya biashara ya vyakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba

Jumla ya maombi 7,210 (3,812 mapya na 3,398 ya kuhisha) ya usajili wa maeneo ya biashara za chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba yalipokelewa katika kipindi husika. Aidha, maombi 302 yalibaki katika kipindi cha mwaka 2014/15 hivyo kufanya Mamlaka kuwa na jumla ya maombi 7,512 ya usajili wa maeneo ya kuendesha biashara za bidhaa zinazodhiti bina na Mamlaka.

Maombi 7,272 sawa na 97% yalifanyiwa tathmini ikilinganishwa na lengo la kutathmini 100% ya maombi yote yanayopokelewa kwa mwaka. Jumla ya maombi 5,606 sawa na 77% ya maombi yaliyofanyiwa tathmini yalikidhi vigezo na kuidhinishwa. Mchanganuo wa maombi hayo ni kama inavyooneshwa katika Jedwali Na. 2.

Jedwali Na. 2: Maombi ya Usajili wa Maeneo na Utoaji wa Vibali vya biashara ya vyakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba

Aina ya jengo	Baki Juni 2015	Yaliyopokelewa		Jumla	Yaliyotathmini niwa	Yaliyosajiliwa	Asilimia katika kukidhi vigezo
		Mapya	Huishha				
Chakula	Viwanda	41	328	509	878	798	680 85
	Maghala	2	324	188	514	420	399 95
	Hoteli	7	202	305	514	476	460 97
	Kuuzia chakula- jumla	61	56	34	151	151	147 97
	Kuuzia chakula-reja reja	122	877	651	1650	1647	435 26
	Machinjio	0	10	6	16	16	12 75
	Magari ya kubebaa chakula	21	159	455	635	635	482 76
Jumla ndogo		254	1956	2148	4358	4143	2615 63

Dawa	Viwanda vya ndani	0	0	2	2	2	2	100
	Maghala	2	23	47	72	72	62	86
	Duka la dawa- Binadamu	2	14	100	116	106	99	93
	Duka la dawa- Mifugo	24	207	123	354	353	326	92
	Magari	15	7	25	47	47	5	11
	Jumla ndogo	43	251	297	591	580	494	85
Vipodozi	Watengenezaji	0	8	6	14	13	9	69
	Wauzaji wa Jumla	4	149	130	283	283	273	96
	Wauzaji Rejareja	0	1291	766	2057	2045	2028	99
	Maghala	0	67	8	75	75	75	100
	Magari ya kubebeara vipodozi	0	10	6	16	16	16	100
	Jumla ndogo	4	1525	916	2445	2432	2401	99
Vifaa tiba	Wauzaji wa jumla	1	80	37	118	117	96	82
	Jumla Kuu	302	3812	3398	7512	7272	5606	77

Kwa mujibu wa Jedwali Na. 2 hapo juu, idadi ya maombi yaliyofanyiwa tathmini kwa mwaka 2015/16 ni ongezeko la maombi 1,547(27%) ikilinganishwa na maombi yaliyofanyiwa tathmini mwaka 2014/15 ambayo yalikuwa 5,725. Vilevile, idadi ya maeneo yaliyokidhi vigezo na kusajiliwa mwaka huu ni ongezeko la maombi 946 (20%) ikilinganishwa na mwaka uliopita ambayo yalikuwa 4,660.

Ongezeko hili la idadi ya maombi yaliyotathminiwa na kuongezeka kwa idadi ya maeneo yaliyokidhi vigezo inatokana na juhudii zilizofanywa katika kazi za udhibiti ikiwemo elimu kwa wadau ili kutii sheria kwa hiari.

2.3 Ukaguzi na ufuatiliaji wa usalama na ubora wa chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba

Mamlaka iliendelea kufanya ufuatiliaji na ukaguzi wa majengo na bidhaa za chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba. Ukaguzi wa majengo na bidhaa ulifanyika katika maeneo 6,833. Idadi hiyo ni zaidi ya majengo 991 (17%) ikilinganishwa na majengo 5,842 yaliyokaguliwa katika kipindi cha mwaka uliopita wa 2014/15. Jumla ya maeneo 5,614 sawa na 82% yalikidhi vigezo.

Aidha, Mamlaka ilipanga kukagua jumla ya viwanda 70 vya utengeneza dawa vya nje ya nchi na viwanda 12 vya utengeneza dawa vya ndani ya nchi. Jumla ya viwanda 68 vya nje ya nchi sawa na 97% ya malengo vilikaguliwa. Kati ya viwanda vya nje vilivyokaguliwa, 43 sawa na 63% vilikidhi vigezo vya ukaguzi hivyo kuidhinishwa. Vile vile viwanda 11 sawa na 92% ya viwanda 12 vilivyopo nchini vilikaguliwa. Kati ya viwanda vya ndani vya dawa vilivyokaguliwa, vinne (4) sawa na 36% vilikidhi vigezo. Mchanganuo wa majengo yaliyokaguliwa umeainishwa kwenye Jedwali Na. 3.

Jedwali Na. 3: Maeneo yaliyokaguliwa katika kipindi cha mwaka

Na.	Aina ya biashara	Yaliyokaguliwa			Maoni
		Idadi	idadi	%	
1	Chakula	Viwanda - ndani	893	793	89%
		Sehemu za kuuzia	1768	1597	90%
		Maghala	257	248	96%
		Machinjio	191	91	48% Halmashauri ndizo zinazomiliki machinjio na pia ndio zinazosimamia Sheria
Jumla ndogo		3109	2729	88%	
2	Dawa	Famasi/DLDM - binadamu	1412	1059	75%
		Famasi/DLDM- mifugo	449	272	61% Majengo mengi ya DLDM za mifugo hayakidhi vigezo
		Viwanda vya dawa-ndani	11	4	36% Havikukidhi vigezo
		Viwanda vya dawa-nje	68	43	63% Viwanda 25 vilifeli
		Vituo vya Afya:	55	37	67%
		(1) Serikali	13	13	100%
		(2) Binafsi	27	23	85%

		(3) Mashirika (FBO)	10	10	100%	
		(4) Hospitali	64	44	69%	
		(5) Zahanati	72	48	67%	
		(6) Maghala	39	32	82%	
	Jumla ndogo		2220	1585	71%	
3	Vipodozi	Maduka	1456	1273	87%	
		Maghala	13	10	77%	
		Viwanda	17	4	24%	Havikukidhi vigezo vya kisheria
	Vifaa Tiba	Wauzaji wa Jumla/Rejareja	17	12	71%	
		Viwanda	1	1	100%	
	Jumla ndogo		1504	1300	86%	
	Jumla kuu		6833	5614	82%	

Kwa mujibu wa jedwali Na.3 hapo juu, 82% ya maeneo yaliyokaguliwa yalikidhi matakwa ya sheria ikilinganishwa na 83% kwa mwaka 2014/15. Aidha, viwango vya kukidhi matakwa ya sheria kwa viwanda vya vipodozi (24%), dawa (36%) na machinjio (48%) vipo chini ya 50%. Juhudi za uhamasishaji kwa wamiliki wa maeneo haya zinaendelea kwa lengo la kuboresha maeneo yao ili yafkie vigezo vinavyokubalika.

2.4 Ukaguzi wa viwanda vya kuzalisha chakula nje ya nchi

Jumla ya viwanda sita (6) vya kuzalisha vyakula hatarishi (high risk foods) vilikaguliwa. Viwanda hivyo ni Meyer Organics Pty. Ltd na Geltec Private Ltd vya nchini India; Viwanda viwili (2) vya Mega Life Sciences nchini Thailand; Biodelta (Pty) Ltd na Nutrigreen Nutriherb Nutrilife (Pty) Ltd vya nchini Afrika kusini. Kagazi hizo zilibaini mapungufu madogo madogo katika viwanda hivyo na wamiliki wa viwanda hivyo walitakiwa kufanya marekebisho.

2.5 Uboreshaji wa Machinjio

Mamlaka ilishiriki katika kikao cha wadau kilichoshirikisha Kikosi kazi cha utekelezaji wa mikakati ya kuboresha machinjio kilichofanyika mjini Kibaha, Pwani. Katika kikao hicho, wadau waliwasilisha taarifa juu ya utekelezaji wa baadhi ya mikakati na kupendekeza mikakati mingine mitatu mipy ya kuboresha machinjio na kuepusha uwezekano wa kupilishwa nyama isiyofaa. Mikakati iliyopendekezwa ni pamoja na:

- Kuimarisha ukaguzi wa machinjio ikiwa ni pamoja na kukaa na wamiliki (hasa wakurugenzi wa Halmashauri) kwa kila kanda ili kuweka maazimio ya muda mrefu na mafupi ya kuboresha machinjio.
- Kuandaa michoro (design) mipy ya machinjio na kuigawa kwa wamiliki ambapo itasaidia kuwepo kwa miundombinu inayosafishika kirahisi.
- Wizara ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi kutuma waraka kwenda Halmashauri, zote nchini, kuwataka wamiliki wote wa machinjio kuhakikisha kuwa wakaguzi wa nyama ni wale wenye taaluma ya afya ya mifugo (Animal health).

2.6 Udhibiti wa uingizaji na usafirishaji wa vyakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba ndani na nje ya nchi.

Mamlaka ilipokea jumla ya maombi 7,689 ya kuingiza na kusafirisha bidhaa za chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba nje ya nchi (maombi 6,546 ya kuingiza bidhaa nchini na 1,143 ya kusafirisha bidhaa nje ya nchi) ambapo maombi 6,476 ya kuingiza bidhaa nchini na 1,132 ya kusafirisha bidhaa nje ya nchi sawa na 99% ya maombi yote yaliyopokelewa yaliidhinishwa. Maombi yaliyopokelewa katika mwaka huu ni pungufu ya maombi 6,598 (46%) ikilinganishwa na maombi 14,287 yaliyopokelewa mwaka uliopita wa 2014/15. Mchanganuo wa maombi ya uingizaji na usafirishaji wa vyakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba ndani na nje ya nchi umeainishwa kwenye Jedwali Na. 4.

Jedwali 4: Mchanganuo wa maombi ya vibali vya kuingiza na kusafirisha vyakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba ndani na nje ya nchi

Na	Aina ya bidhaa	Maombi Yaliyopokelewa		Vibali vilivyotolewa	
		Kuingia	Kutoka	Kuingia	Kutoka
1	Dawa	2503	90	2503	90
2	Vipodozi	923	530	890	519
3	Vifaa tiba	1706	23	1681	23
4	Chakula	1414	500	1402	500
Jumla		6546	1143	6476	1132

2.7 Uchunguzi wa Sampuli katika Maabara ya Mamlaka

Mamlaka mwaka huu ilipokea sampuli 5,857 na kufanya jumla ya sampuli zilizokuwepo kuwa 6,492 zikiwa ni pamoja na baki ya sampuli 635 za mwaka uliopita. Kati ya sampuli hizi, 5,455 (4,624 za kawaida na 831 za utafiti) zilichunguzwa ikiwa ni 84 % ya sampuli zilizopokelewa. Sampuli 4,329 sawa na 79.4 % zilifaulu. Mchanganuo wa vyanzo na uchunguzi wa sampuli kwenye maabara umeainishwa kwenye jedwali Na.5 hapa chini.

Jedwali Na. 5: Uchunguzi wa sampuli
Jedwali Na. 5: Uchunguzi wa sampuli

Bidhaa	Chanzo Cha Sampuli	Baki ya Mwaka 2014/15 (A)	Mpya (B)	Jumla (C) = A + B	Chunguzwa (D)	Faulu (E)	Zilizofeli (F)	% faulu
Dawa	Ukaguzi dawa za binadamu	1	35	36	27	22	5	81.5
	<i>Pharmacovigilance</i>	0	3	3	3	2	1	66.7
	Ufutiliaji wa Dawa Binadamu sokoni (PMS)	151	120	271	234	223	11	95.3
	Ufutiliaji wa Dawa Mifugo sokoni (PMS)	57	37	94	90	76	14	84.4
	Uchunguzi wa awali (TFDA - HQ)	134	936	1070	1021	1043	2	102.2
	Uchunguzi wa awali "QA centres"	0	602	602	602	597	5	99.2
	Wateja wa Nje – Binadamu	6	122	128	128	114	14	89.1
	Wateja wa Nje – Mifugo	0	13	13	13	13	0	100
Vipodozi	Wateja wa Nje -	0	10	10	9	9	0	100
	Uchunguzi wa awali (screening)	0	19	19	0	0	0	0
	Ukaguzi	0	82	82	82	76	6	92.7
	PMS	0	33	33	33	21	12	63.6
	Usajili	42	62	104	101	74	27	73.3
Jumla		391	2074	2465	2343	2270	97	96.9
Chakula	Ukaguzi	101	881	982	862	751	111	88.14
	Usajili	73	372	445	340	297	43	87.35
	Wateja wa nje	6	79	85	74	67	7	90.54
	Ufutiliaji wa bidhaa sokoni (PMS)	64	1380	1444	824	764	60	92.71
	<i>Sampuli za utafiti*</i>	0	890	890	831	0	0	0
	Vyakula nyongeza	0	2	2	2	2	0	100
	Jumla ndogo	244	3604	3848	2933	1881	221	89.91
Vifaa tiba	Ukaguzi	0	2	2	2	1	1	50
	PMS	0	177	177	177	177	0	100
Jumla Ndogo		0	179	179	179	178	1	99.44
	JUMLA KUU	635	5857	6492	5455	4329	319	79.4

*Ni sampuli za utafiti hivyo hazina kufeli au kufaulu

Kwa mujibu wa Mpango Mkakati wa TFDA wa miaka mitano (5) iliyopitisha, lengo ni kutathimini 75% ya sampuli zilizokuwepo ambazo ni 4,869. Sampuli zilizochunguzwa ni 5,455 sawa na 89% ya lengo.

2.8 Ufuatiliaji wa usalama wa chakula

2.8.1 Ufuatiliaji wa usalama wa chakula

Ufuatiliaji kubaini hali ya usalama wa bidhaa za chakula katika soko baada ya kusajiliwa ulifanyika ambapo jumla ya sampuli 293 (89 siagi ya karanga, 75 unga mchanganyiko na 129 vyakula nyongeza) za matoleo tofauti zilichukuliwa katika mikoa 14 kwa ajili ya uchunguzi wa kimaabara.

Sampuli za unga mchanganyiko (composite flour) na siagi ya karanga (peanut butter) zilifanyiwa uchunguzi wa sumukuvu (aflatoxins). Matokeo ya uchunguzi wa sampuli za siagi ya karanga yalionesha kuwa sehemu kubwa ya sampuli hizo (65%) zilikuwa na uchafuzi wa sumukuvu kwa kiasi kinachozidi kiwango cha juu kinachovumilika (yaani zaidi ya 5 μ g/kg kwa aflatoxin B1 au 10 μ g/kg kwa total aflatoxins) na wigo wa uchafuzi huo katika sampuli zilizofeli ulikuwa 7.7.-242.4 μ g/kg.

Sampuli za unga mchanganyiko zilizokuwa na uchafuzi wa sumukuvu kwa kiwango kisichokubalika zilikuwa asilimia 22 na wigo wa uchafuzi huo katika sampuli zilizofeli ulikuwa 5.9 - 207.4. Matokeo haya yanaonesha umuhimu wa kuendelea kuimarisha udhibiti wa sumukuvu katika bidhaa za mahindi na karanga hususan unga mchanganyiko na siagi ya karanga.

Uchunguzi wa kimaabara wa sampuli za vyakula nyongeza bado haujakkamilika. Mamlaka inatarajia kuanza utekelezaji wa Mikakati ya Udhibiti wa Sumukuvu katika mwaka wa fedha 2016/17.

2.8.2 Mpango wa ufuatiliaji wa madhara yatokanayo na matumizi ya chakula

Mpango wa ufuatiliaji wa madhara yatokanayo na chakula ulianzishwa katika mkoa wa Njombe ambapo mafunzo ya kujenga uwezo juu ya madhara hayo, namna ya kuyatambua, kuyafuatilia na kuyatolea taarifa yalitolewa kwa jumla ya wataalam 23 wa fani za Afisa Tabibu, Afisa Afya na Fundi Sanifu Maabara kutoka halmashauri zote za mkoa huo.

Usambazaji wa mpango katika mkoa wa Njombe unafanya idadi ya mikoa ambayo mpango huu unatekelezwa hadi sasa kufikia nane (8), ambapo mikoa mingine ni Dodoma, Singida, Manyara, Kigoma, Rukwa, Katavi na Tabora.

Jumla ya watu 15,295 waliripotiwa kuugua kutokana na matumizi ya vyakula visivyo salama (Jedwali Na. 6). Idadi kubwa ya watu waliougua ilitokana na ugonjwa wa kuharisha (53%), homa ya matumbo (23.4%), minyoo (13.1%) na kuhara damu (9.2%). Magonjwa mengine yaliyotolewa taarifa ni kipindupindu, amoeba na madhara yaliyotokana na sumu katika chakula. Mikoa ya Dodoma na Singida inaongoza kwa kuwa na idadi kubwa ya wagonjwa walioripotiwa.

Ufuatiliaji wa utekelezaji (monitoring) wa mpango wa ukusanyaji wa takwimu za magonjwa yatokanayo na chakula ulifanyika katika halmashauri 10 za mikoa ya Dodoma, Singida na Manyara na kubaini uwepo wa changamoto katika utekelezaji

wake. Changamoto hizo ni pamoja na baadhi ya wahuksika kutowasilisha taarifa za magonjwa yatokanayo na chakula TFDA, watumishi waliopata mafunzo ya mpango kustaa fu na waajiriwa wapya kutokuwa na uelewa wa utekelezaji wa mpango, uwezo mdogo wa maabara katika kuthibitisha magonjwa yatokanayo na chakula na kutochukuliwa kwa hatua za kukabiliana na magonjwa yanayotokea.

Matokeo haya yanatoa fursa ya kuweka mikakati ya kuimrisha utekelezaji wa mpango husika. Mamlaka imeanzisha majadiliano na kitengo cha Epidemiolojia cha Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto ili kupata taarifa za magonjwa kutoka Halmashauri kwa kuunganishwa katika mfumo wa kielekitroniki wa Wizara.

Ilipokelewa taarifa kutoka gereza la Kiberege mkoani Morogoro juu ya mlipuko wa ugonjwa wa kuhara uliodhaniwa kusababishwa na matumizi ya chakula kisicho salama, ambapo wafungwa kumi (10) walieuuga na kati yao watatu (3) walifariki. Uchunguzi (investigation) ulifanyika na matokeo yaliashiria kuwa mlipuko husika ulisababishwa na vimelea vya maradhi kutohana na matumizi ya maji ya kunywa yaliyo cha fuliwa na vimelea

hivyo. Uongozi wa gereza ulishauriwa kuendelea kuzingatia kanuni bora za afya ikiwa ni pamoja na kuhakikisha kuwa wakazi wake wanakunywa maji salama.

Mamlaka ilishiriki katika uchunguzi (investigation) wa "ugonjwa usiojulikana" uliotokea katika wilaya ya Chemba na Kondoamkoawa Dodoma na kusababisha vifo. Matokeo ya uchunguzi wa awali yalionesha kuwa baadhi ya sampuli za mahindi kutoka familia za waathirika zilikuwa na uchafuzi wa aflatoxins kwa kiasi kikubwa sawa na kiasi kilichowahi kuripotiwa kusababisha madhara ya muda mfupi katika nchi za Kenya, India na China.

Hali kadhalika, dalili walizoonesha wagonjwa wa mlipuko huo zinafanana na dalili za madhara ya muda mfupi (acute toxicity) yatokanayo na ulaji wa kiwango kikubwa cha aflatoxin. Matokeo ya awali yaliashiria kuwa huenda madhara yaliyotokea yalitokana na uchafuzi wa sumu ya aflatoxins katika mahindi ingawa bado haijathibitishwa. Hatua za dharura za kukabiliana na mlipuko huo zimechukuliwa na uchunguzi wa kina unaendelea kufanyika ili kuweza kuthibitisha pasipo mashaka chanzo cha ugonjwa huo.

Jedwali Na. 6: Mchanganuo wa taarifa za magonjwa yatokanayo na chakula

Aina ya ugonjwa	Idadi ya wagonjwa kwa mkoa								Jumla	
	Dodoma	Singida	Manya ra	Kigoma	Rukwa	Katavi	Tabora	Njombe	n	%
Kuharisha	3954	2517	576	0	0	314	0	730	8091	53.0
Homa ya matumbo	230	1398	81	0	0	385	544	947	3585	23.4
Minyoo	14	0	0	0	276	0	1716	0	2006	13.1
Kuhara damu	654	475	30	0	1	54	42	145	1401	9.2
Kipindupindu	169	0	0	0	0	0	0	0	169	1.1
Amiba	0	0	27	0	0	0	0	0	27	0.2
Sumu katika chakula	0	0	0	0	0	0	0	16	16	0.1
Jumla	5021	4390	714	0	277	753	2302	1838	15295	

2.8.3 Mkakati wa kubaini uchafuzi wa sumu kuvu katika chakula

Jumla ya sampuli 121 za unga wa mahindi na 43 za karanga kutoka katika mikoa ya Dar es Salaam, Morogoro na Dodoma zilifanyiwa uchunguzi wa kimaabara kubaini hali ya uchafuzi wa sumukuvu. Asilimia 25 ya sampuli za unga wa mahindi zilikuwa na uchafuzi wa sumukuvu aina ya aflatoxins kwa kiwango kisichokubalika.

Sampuli zilizokuwa na uchafuzi wa sumu ya fumonisins kwa kiwango kisichokubalika zilikuwa nne 4 (3%) tu. Asilimia 63 ya sampuli za karanga zilikuwa na uchafuzi wa sumu ya aflatoxins kwa kiwango kisichokubalika (Jedwali Na 7). Matokeo ya uchunguzi wa sumukuvu yanazidi kuonesha umuhimu wa kuendelea kutekeleza mikakati ya kukabiliana na uchafuzi huo katika nafaka na karanga.

Jedwali Na. 7: Matokeo ya uchunguzi wa sumukuvu katika unga wa mahindi na Karanga

Mkoa	Aina ya sampuli	Idadi ya sampuli zilizochunguzwa	Aina ya sumukuvu iliyochunguzwa	Sampuli zilizokuwa na uchafuzi kwa kiwango kinachovumilika, (%)	Sampuli zilizokuwa na uchafuzi kwa kiwango kisichovumilik,n (%)	Wigo (range) wa uchafuzi wa kiwango kisichovumilika, (µg/kg)
Dar es Salaam	Mahindi	52	Aflatoxin B1	41 (79)	11 (21)	9 - 56.2
			Total aflatoxins	41 (79)	11 (21)	11.6 - 86.9
			Fumonisins	50 (96)	2 (4)	1447 - 3107
	Karanga	14	Aflatoxin B1	6 (43)	8 (57)	8.6 - 225.9
			Total aflatoxins	6 (43)	8 (57)	24.3 - 305.9
Dodoma	Mahindi	35	Aflatoxin B1	29 (83)	6 (17)	5.2 - 218.1
			Total aflatoxins	30 (86)	5 (14)	10.9 - 227.5
			Fumonisins	33 (94)	2 (6)	1013 - 2288
	Karanga	13	Aflatoxin B1	4 (31)	9 (69)	10.3 - 215.4
			Total aflatoxins	4 (31)	9 (69)	12.6 - 226.7
Morogoro	Mahindi	34	Aflatoxin B1	21 (62)	13 (38)	6.6 - 84.5
Mkoa	Aina ya sampuli	Idadi ya sampuli zilizochunguzwa	Aina ya sumukuvu iliyochunguzwa	Sampuli zilizokuwa na uchafuzi kwa kiwango kinachovumilika, (%)	Sampuli zilizokuwa na uchafuzi kwa kiwango kisichovumilik,n (%)	Wigo (range) wa uchafuzi wa kiwango kisichovumilika, (µg/kg)
			Total aflatoxins	21 (62)	13 (28)	10.5 - 159.7
			Fumonisins	34 (100)	0 (0)	0
		16	Aflatoxin B1	6 (36)	10 (63)	5.2 - 209.4
			Total aflatoxins	7 (44)	9 (56)	12.8 - 229.3
Jumla	Unga wa Mahindi	121	Aflatoxin B1	91 (75)	30 (25)	5.2 - 218.1
			Total aflatoxins	92 (76)	29 (24)	10.5 - 227.5
			Fumonisins	117 (97)	4 (3)	1013 - 3107
	Karanga	43	Aflatoxin B1	16 (37)	27 (63)	5.2 - 225.9
			Total aflatoxins	17 (40)	26 (60)	12.6 - 305.9

*Kiwango cha juu cha uchafuzi kinachovumilika ni 5µg/kg kwa aflatoxin B1, 10µg/kg kwa total aflatoxins na 1,000µg/kg kwa fumonisins.

2.8.4 Utafiti wa kiasi cha Sumu Kuvu kinacholiwa (Exposure Assessment) kuitia mahindi yaliyochafuliwa

Utafiti kukadiria kiasi cha sumukuvu kinacholiwa (exposure assessment) kuitia mahindi yaliyochafuliwa ulifanyika kwa kuhusisha watoto 249 (miezi 6-12) katika wilaya za Hanang', Kilosa na Rungwe kwa kushirikiana na Chuo Kikuu cha Kilimo cha Sokoine na Chuo Kikuu cha Ghent.

Utafiti ulilenga kubaini endapo kiasi cha sumukuvu kinacholiwa kuitia mahindi kinazidi kiwango kinachowenza kusababisha madhara ya kiafya (tolerable daily intake) kwa kuzingatia viwango viliviyowekwa na jumuiya ya kimataifa ya Joint FAO/WHO Expert Committee on

Food Additives (JECFA).

Matokeo yalionesha kuwa asilimia ya watoto wanaokula aflatoxins kwa kiasi kisichovumilika kuitia mahindi ni 100 (Kilosa), 34 (Hanang') na 50 (Rungwe). Kwa mfululizo wa wilaya hizo, asilimia ya wanaokula fumonisins kwa kiasi kisichovumilika ni 78%, 12% na 35%. Mchanganuo wa matokeo hayo pamoja na aina nyingine za sumukuvu umeoneshwa katika Jedwali Na. 8. Kwa kuzingatia matokeo hayo na athari ya sumukuvu husika katika kusababisha madhara ya kiafya kwa binadamu (toxicological significance), aflatoxins na fumonisins zinahitaji kupewa kipaumbele katika kukabiliana na uchafizi wake.

Jedwali Na. 8 Tathmini ya kiasi cha sumukuvu kinacholiwa kuitia mahindi yaliyochafuliwa (exposure assessment)

Sumukuvu	Kigezo	Wilaya			
		Kilosa (n=91)	Hanang' (n=84)	Rungwe (n=74)	Jumla (n=249)
Aflatoxins	Mean intake (ng/kg bw/day)	708	14	9	133
	TDI (ng/kg bw/day)	0.017			
	% > TDI	100	34	50	49
Fumonisins	Mean intake (g/kg bw/day)	23.5	1.2	20	12
	TDI (g/kg bw/day)	2			
	% > TDI	78	12	35	35
Deoxynivalenol	Mean intake (g/kg bw/day)	2.9	2.2	1.9	1.9
	TDI (g/kg bw/day)	1			
	% > TDI	25	35	20	29
HT-2 toxin	Mean intake	*	*	0.07	0.05
	TDI (g/kg bw/day)	0.1			
	% > TDI	*	*	18	12

TDI (Tolerable Daily Intake) (Kiwango kinachovumilika mwilini kwa siku)

*Ukadiriaji haukufanyika kwa kuwa ni sampuli chache tu (<5) zilizokuwa na uchafizi.

2.9. Ufuatiliaji wa ubora wa dawa na vifaa tiba kwenvye soko

2.9.1 Ufuatiliaji wa ubora wa dawa

Kazi ya ufuatiliaji wa ubora wa dawa ilifanyika katika hatua (phase) III na IV

kulingana na Mpango wa ufuatiliaji wa ubora wa dawa katika soko wa mwaka 2014 -2017. Sampuli za dawa aina ya Nifedipine, Atenolol, Metronidazole, Isometamidium na ergometrine ya sindano zilifanyiwa ufuatiliaji.

Vile vile mpango wa miaka miwili (2015 – 2017) wa ufuatiliaji wa ubora wa dawa za kupunguza vifo vya akina mama na watoto pamoja na dawa za magonjwa

yaliyosahaujika uliandaliwa kwa ufadhilli wa Shirika la Afya Duniani (WHO). Mpango huo utaenda sambamba na ule uliopo (2014 -17) kwa sababu dawa za mpango huu hazikuwa zimejumuishwa katika mpango wa 2014 – 2017. Aidha utekelezaji wa mpango huu utetegemea ufadhilli wa WHO. Jumla ya sampuli 238 za dawa zilikusanywa na kufanyiwa uchunguzi kubaini ubora wake kama ilivyoainishwa katika jedwali Na. 9 hapo chini.

Jedwali Na. 9: Sampuli za Dawa zilizokusanywa

S/N	Aina ya dawa	Idadi ya sampuli	Matokeo ya uchunguzi
1.	Dawa za binadamu zilizo katika mpango	238 (Nifedipine 69, Atenolol 46, Metronidazole 74, Ergometrine inj 10)	Metronidazole, Atenolol zimekidhi viwango vya ubora. Matokeo ya Nifedipine na Ergometrine injection hayajakamilika
2.	Dawa za mifugo zilizo katika mpango	39 (Isometamidium)	*Sampuli tano (5) aina ya Isometamidium hazikukidhi viwango na ziliondolewa kwenye soko. Kati ya hizo sampuli nne (4) za toleo moja (TF J650A) za kiwanda cha Nerial-5 Chemin du Caquet 41058 Toulouse-France zilibainika ni bandia, Sampuli moja ambayo haikukidhi viwango vya ubora ni ya kampuni ya Laprovet, France
Jumla		238	

Katika kipindi hicho, majibu ya maabara ya dawa zilizofuatiliwa mwaka 2014 -15 (phase I & II) yalitolewa kama ifuatavyo:

Matokeo ya maabara ya sampuli 31 za dawa ya mifugo aina ya Diminazene yalipokelewa. Sampuli tisa (9) zilionesha kutokidhi viwango vya ubora. Dawa hizi ziliondolewa kwenye soko. Hata hivyo ilibainika vigezo (standards) zilizotumiwa na watengenezaji (inhouse) ni tofauti na zilizotumiwa na maabara ya TFDA (International standards). Watengenezaji walielekezwa kutumia vigezo vya kimataifa

ili kuhakikisha dawa zao zinakidhi matakwa ya kimataifa.

Vile vile, jumla ya matokeo ya maabara ya sampuli 12 ya dawa aina ya Ceftriaxone ya sindano yalipokelewa. Sampuli 10 zilifaulu viwango vya ubora na sampuli mbili (2) zilikwisha muda wake wa matumizi kabla ya uchunguzi wa kimaabara. Matokeo ya maabara ya sampuli 25 za dawa za binadamu ainaya Penizen-Vyalipokelewa. Sampuli moja (1) ya kiwanda cha Zenufa Laboratories ilionesha kutokidhi viwango vya ubora. Dawa hii iliondolewa kwenye

soko na kiwanda kukaguliwa (GMP).

Pia matokeo ya maabara ya sampuli 35 za dawa za binadamu aina ya Misoprostol yalipokelewa. Sampuli 22 zilikidhi viwango vya ubora na sampuli 13 zilikwisha muda wake wa matumizi kabla ya uchunguzi wa kimaabara. Vile vile taarifa tatu (3) na andiko moja (1) la ufuatiliaji wa dawa katika soko ziliandaliwa kama ifuatavyo:-

Taarifa 31 kuhusu ubora duni wa dawa aina mbalimbali zilipokelewa. Dawa zilizotolewa taarifa ni aina ya Asmol (paracetamol), U-Sol, IV infusión (Claris), Mebendazole tablets, Diodol (Paracetamol), Diogly (Metronidazole), Metrosin (Metronidazole), saniquard PVPT (Povidone Iodine) Hydrogen Peroxide 3%V/V, TLE, prednisolone, Nor-T, Oncoflur, 5-Flu 250 (Fluorouracil inj), Labestan pessaries, Flexi P, tramadol (Plazadol), Co Malather, Mox up (amoxicillin) na Rabies Vaccine.

Baada ya kufanya uchunguzi ilibainika matoleo zaidi ya matano ya dawa aina ya vidonge vya Asmol (paracetamol) vinavyotengenezwa na kiwanda cha Astra Life Care, India hazijakidhi viwango vya ubora na hivyo Mamlaka imezuia uingizaji wake na kuondoa matoleo ya dawa hizo katika soko. Dawa aina ya Mox up (amoxicillin) inayotengenezwa na kiwanda cha Uganda Pharmaceutical Ltd

Jedwali Na. 10: Mchanganuo wa bidhaa zilizoteketezwa

Na	Aina ya bidhaa	Mchanganuo	Uzito (Tani)	Thamani (TZS)
1	Chakula	Vilivyotolewa taarifa	609.30	1,960,530,491.70
		Vilivyokamatwa	101.99	338,331,358.00
-	Dawa za binadamu	Jumla	711.29	2,298,861,849.70
		Zilizotolewa taarifa	80.26	2,481,600,622.09
		Zilizokamatwa	12.78	299,615,510.50

na Rabies Vaccine (China) ziligundulika hazijasajiliwa nchini hivyo zimeondolewa katika soko.

2.9.2 Ufuatiliaji wa ubora wa vifaa tiba

Mamlaka iliandaa Mpango wa miaka mitatu (2015-2018) wa ufuatiliaji wa ubora wa vifaa tiba. Aidha, kazi ya ufuatiliaji wa ubora wa vifaa tiba ilifanyika katika Hatua ya I na II kulingana na Mpango husika ambapo sampuli 368 za vifaa tiba aina ya baby diapers, sanitary pads, blood bags, male circumcision kit, HIV Test Kits, Malaria Rapid Diagnosis na IUDs kutoka Mikoa ya Dar es Salaam, Shinyanga, Mbeya, Tanga na Tabora zilichukuliwa na kufanyiwa vipimo. Majibu ya upimaji yalionesha kuwa vifaa tiba vyote vilifaulu vigezo vilivyopimwa. Aidha majibu ya ubora wa vitendanishi vya HIV na Malaria bado hayajapokelewa kutoka maabara ya NHLQA&TC.

2.10 Uteketezaji wa bidhaa zisizokidhi viwango vya ubora na usalama

Jumla ya bidhaa zenye uzito wa tani 870.86 na thamani ya takriban TZS 5,911,006,405.29 ziliteketezwa kwa kuwa hazifai kwa matumizi ya binadamu. Mchanganuo wa bidhaa zilizoteketezwa umeainishwa kwenye Jedwali Na. 10 hapo chini.

2	Dawa za Mifugo	Zilizotolewa taarifa	0.08	1,163,800.00
		Zilizokamatwa	0.09	534,300.00
	Jumla	93.21		2,782,914,232.59
3	Vipodozi	Vilivyotolewa taarifa	2.88	18,686,426.00
		Vilivyokamatwa	63.48	810,543,897.00
	Jumla		66.36	829,230,323.00
	Jumla Kuu		870.86	5,911,006,405.29

2.11 Mafunzo ya ndani kwa Watathmini wa Chakula kutoka Makao Makuu na Ofisi za Kanda

Mafunzo ya ndani ya watathmini wa chakula kutoka Makao Makuu na ofisi za kanda yalifanyika ili kuwaongezea uwezo na ujuzi kwenye masuala ya tathmini ya vyakula na vifungashio. Jumla ya maofisa 14 walihudhuria mafunzo yaliyolenga kuongeza ufanisi kwenye kazi zao za kila siku pamoja na kupeana uzoefu katika eneo hili la Usajili wa vyakula.

2.12 Mwongozo wa Uwasilishaji Sampuli Maabara (Guidelines for prescribing laboratory test parameters for Food product).

Mwongozo wa uwasilishaji sampuli maabara uliandaliwa ambapo katika mwongozo huo makundi mbalimbali ya vyakula katika jamii moja yameainishwa na katika kila kundi vigezo (parameters) vinavyotakiwa kuchunguzwa ili kubaini usalama wa vyakula hivyo vimeainishwa. Aidha, Mwongozo huo uko katika hatua za urasimishaji.

2.13 Sheria na Ushauri

Kesi mbalimbali zipatazo 86 zilifunguliwa katika vituo vya polisi na baadhi kufikishwa Mahakamani kwa hatua zaidi. Kesi hizo ni zile zilizohusu ukiukwaji wa masharti ya usalama, ubora wa chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba kwa wafanyabiashara husika chini ya Sheria ya Chakula, Dawa na Vipodozi, Sura

219.

Baadhi ya kesi hizo zipo katika hatua za kusikilizwa Mahakamani na zingine kukamilishwa upelelezi wake kupitia vituo vya Polisi ambavyo majalada ya kesi yalifunguliwa.

Kwa lengo la kufanikisha kazi hii, TFDA imeendelea kufanya kazi kwa karibu na ofisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka nchini ili uendeshaji wa kesi hizi uwe na ufanisi na kutoa funzo kwa wakosaji wengine kujirekebisha.

Aidha, Mamlaka iliendesha vikao saba (7) vya Bodi ya Ushauri kwa Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto ambapo hoja na maelekezo mbali mbali yalitolewa.

2.14 Mapitio ya Mwongozo wa uwasilishaji wa maombi ya usajili wa vyakula

Kazi ya kupitia Mwongozo wa Uwasilishaji Maombi ya usajili wa vyakula ili uweze kuendana na wakati ilifanyika. Marekebisho katika mwongozo huo yatasaidia kurahisisha kukabiliana na changamoto zilizokuwa zinajitokeza wakati wa uwasilishaji wa maombi ya usajili wa vyakula. Mwongozo huo uko katika hatua za urasimishaji.

2.15 Kazi nyingine ambazo Mamlaka ilitekeleza

Katika lengo Mkakati la Kuimarisha udhibiti

wa usalama, ubora na ufanisi wa chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba Mamlaka ilitekeleza yafuatayo:-

i. Kuainisha bidhaa (Local Products) zinazotakiwa kuhuisha usajili wake

Kazi ya kuainisha orodha ya bidhaa zilizosajiliwa mwaka 2010 na 2011 ambazo zinatakiwa kuhuisha usajili wake ilifanyika. Jumla ya bidhaa 98 zinazozalishwa nchini zilibainika kuwa zinatakiwa kuhuisha usajili wake na wahusika walifarifiwa kwa barua.

ii. Kazi ya kuondoa sampuli za vyakula vilivyofanyiwa tathmini katika stoo.

Mamlaka ilifanya zoezi la kuondoa katikastoo sampuli vyakula ambavyo vimeshasajiliwa, vilivyokataliwa usajili pamoja na vyakula ambavyo maombi yake yana hoja ambazo hazijajibowi kwa muda mrefu. Jumla ya sampuli 2825 ziliondolewa na kuteketezwa. Lengo la zoezi hili lilikua ni kutoa nafasi kwa ajili ya kutunza sampuli mpya zinazoendelea kuingia kwa ajili ya tathimini na usajili.

iii Kuweka viwango vya kitaifa (Tzs) kwenye mfumo wa kompyuta (Softcopy)

Kazi ya kuscan viwango vya kitaifa vinavyotumika kwa ajili ya tathmini ya vyakula, lebo na matangazo ya biashara ambavyo vifunkwenyemfumo wanakalangumu (hardcopy) ilifanyika ili viweze kuwa katika nakala laini (softcopy). Mfumo huu umewevesha viwango hivyo kupatikana kwa urahisi muda wowote vinapohitajika na changamoto ya baadhi ya viwango kupotea imepungua na pia imepunguza matumizi ya karatasi. Viwango hivi vimeweza kutumika moja kwa moja na watendaji wa ofisi za kanda wanapofanya tathmini za lebo. Pia kwa kushirikiana na Sehemu

ya TEHAMA nakala laini zinatarajiwa kuwekwa katika mfumo maalum wa kanzidata ili watathmini waweze kuzipata wakiwa kwenye kompyuta za Mamlaka.

iv) Kuweka kumbukumbu za lebo za bidhaa katika mfumo wa kompyuta

TFDA ilianza utaratibu wa kuhifadhi picha za vyakula vilivyosajiliwa katika kumpyuta ili kuondokana na changamoto za kuhifadhi sampuli za vyakula kwa ajili ya rejea. Utaratibu huu utaondoa changamoto ya mlundikano wa sampuli katika stoo lakini pia ulikuwa hauwezi kutekelezeka kwa vyakula vyenye muda mfupi wa matumizi (perishable food products).

2.16 Mafunzo kwa Wasindikaji Wadogo wa Chakula (SMES)

Mafunzo haya yalifanyika katika mikoa ya Kigoma, Kilimajaro na Morogoro ambapo jumla ya wasindikaji wadogo wa chakula 224 walipata mafunzo ili waweze kukidhi matakwa ya kisheria ya usindikaji wa chakula salama. Katika mafunzo hayo, mada zilizotolewa ni pamoja na; utaratibu wa kisheria wa usajili wa majengo ya kusindikia, kuuzia na kuhifadhia vyakula na usajili wa vyakula vilivyofungashwa, kanuni bora za usindikaji wa vyakula, ufungashaji na vifungashio vya vyakula, uhifadhi na ukadiriaji wa muda wa mwisho wa matumizi ya chakula, usafi binafsi katika eneo la kusindikia vyakula, uwekaji wa taarifa za chakula (Food labeling) kwenye kifungashio, teknolojia ya usindikaji wa vyakula na dhana nzima ya chakula salama.

2.17 Utoaji wa taarifa za madhara ya dawa kwa njia ya kielectroniki

Mamlaka ya Chakula na Dawa kupitia Sehemu ya Majaribio na Usalama wa Dawa kwa kushirikiana na Chuo Kikuu cha Dodoma imetengeneza mfumo wa

kielektroniki kwa ajili ya kutolea taarifa za madhara ya dawa. Hii ni mara ya kwanza katika historia ya nchi yetu kutumia mfumo huu ambao watumiaji wanaweza kutoa taarifa kwa kutumia simu za viganjani (android) na hata kwa kutumia Kompyuta (za mezani au mpakato). Hadi sasa jumla ya taarifa 30 zinazohisiwa kusababishwa na dawa na taarifa nne (4) za ubora wa dawa usiofaa zimeweza kupokelewa kwa kuititia mfumo wa kielektroniki. Hivyo kufanya idadi kamili ya taarifa zote za madhara ya dawa zilizopokelewa kuwa 209.

Jumla ya fomu 1,000 za njano za kutolea taarifa za usalama dawa zilitengenezwa na jumla ya fomu 1,015 (njano 250, kijani 405, bluu 360) zilisambazwa katika vituo vya kutolea huduma za afya.

2.18 Mafunzo ya Uchunguzi wa Madhara

Waziri wa Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto Mhe. Ummy Mwalimu (katikati) akipata maelezo ya namna ya kuripoti kwa njia ya kielektroniki madhara yatokanayo na matumizi ya dawa kwa kutumia teknolojia ya simu ya mkononi. Kulia ni Mkurugenzi Mkuu wa TFDA Bw. Hiiti B. Sillo na Dkt. Alex Nkayamba mtaalam wa TFDA wakitoa maelezo kwa vitendo

ya Chanjo

Mamlaka iliendesha mafunzo ya uchunguzi wa madhara yanayohisiwa kusababishwa na matumizi ya chanjo (AEFI) mjini Bagamoyo, mkoani Pwani kwa kushirikiana na Mpango wa Taifa wa Chanjo (Immunization Vaccine Development – IVD) na Shirika la Afya Duniani (WHO).

2.19 Uhamasishaji na mafunzo ya usalama wa dawa

Mamlaka ilihamasisha watumishi 70 wa afya na kuwapa mafunzo ya usalama wa dawa. Watumishi hao walitoka katika hospitali za Mikoa ya Katavi, Geita na Dar es Salaam pamoja na watumishi wapya wa TFDA kutoka ofisi ya Kanda ya Mashariki na makao Makuu.

2.20 Mpango wa Maduka ya Dawa

Muhimu ya Mifugo

Mamlaka ilifanya mapitio ya Mwongozo wa Usajili na Uendeshaji wa Maduka ya Dawa Muhimu ya mifugo. Nakala za Mwongozo huo ulichapishwa na kusambazwa.

2.21 Uhakiki Ubora wa Mifumo ya Utendaji kazi

Mamlaka iliboresha mifumo ya utendaji kazi kwa kufanya mapitio na kuandaa upya taratibu sanifu za utendaji kazi (SOPs) na michakato (process flow charts) pamoja na kufanya kaguzi za mifumo ya utendaji kazi. Taratibu sanifu za utendaji kazi 15 na michakato mitatu (3) iliandaliwa. Vile vile Mamlaka ilikaguliwa mara moja (1) na mkaguzi wa nje. Taarifa kutoka ukaguzi huu zilionesha kuwa sehemu zote za Mamlaka zinafanya kazi kwa kuzingatia miongozo na taratibu sanifu zilizowekwa.

3.0 Kuimarishe Utoaji wa Elimu kwa Umma na Kutangaza huduma zitolewazo na TFDA

Elimu kwa umma imeendelea kutolewa kwa jamii pamoja na kutangaza shughuli na huduma zitolewazo na Mamlaka ambapo njia zifuatazo zilitumika:-

- i. Kutafsiri kitabu cha Mafanikio ya TFDA kwa kipindi cha Miaka kumi (2003 – 2015) kwa lugha ya Kiingereza na Kukamilisha rasimu ya Taarifa ya Utendaji ya TFDA kwa kipindi cha Julai 2005 – Disemba, 2015 na kuwasilisha Ofisis ya Raisi Menejimenti ya Utumishi wa Umma (OR-MUU) kwa mujibu wa maelekezo
- ii. Kufanya tathmini ya vipindi na matangazo ya uelimishaji jamii yanayorushwa kupitia redio za jamii katika maeneo ya Dodoma, Tabora, Ngara, Ludewa, Njombe, Morogoro na Iringa ambapo ilibainika kuwa wananchi walio wengi wanasikiliza na kuafuatilia vipindi vya redio za kijamii.
- iii. Kutoa elimu kwa umma kupitia mihadhara (outreach campaigns) juu ya udhibiti wa dawa na vipodozi kwa makundi mbalimbali ya wadau. Jumla ya washiriki 40,582 kutoka vyuo 41, shule 59 za sekondari, shule 9 za msingi na vikundi 5 katika mikoa ya Mara, Lindi, Mtwara, Ruvuma, Tabora, Morogoro, Njombe, Sumbawanga, Dodoma, Singida, Dodoma, Kigoma, Katavi, Dar es salaam na Pwani walipata mafunzo haya.
- iv. Kuandaa na kushiriki katika vipindi kumi na tisa (19) vya mahojiano ya moja kwa moja kupitia redio na runinga ambavyo vilirushwa kupitia Radio na Televisheni za kibiashara na kijamii nchini;
- v. Aidha, matangazo mafupi ya uelimishaji kuhusu udhibiti wa dawa na vipodozi yalirushwa kupitia Radio na Televisheni za kibiashara na kijamii nchini;
- vi. Kuratibu marejeo ya Mkataba wa Huduma kwa Wateja (CSC) wa mwaka 2012 kwa kupokea mapendekezo ya viwango vya huduma zitolewazo na TFDA kutoka Kurugenzi na ofisi za Kanda na kufanya maandalizi ya vikao kati ya TFDA na wadau wa ndani na nje kujadili mapendekezo hayo.
- vii. Kuhudumia wateja 26,290 kupitia dawati la huduma kwa wateja na wengine 1,216 kupitia maktaba ambapo walipewa huduma stahiki ikiwa ni pamoja na kupatiwa machapisho mbalimbali ya TFDA. Aidha hoja 30 za wateja kuhusu usalama na ubora wa chakula, dawa na vipodozi katika soko zimepokelewa na kushughulikiwa ambapo hoja 27 zimekamilika na tatu (3) zinaendelea kufanyiwa kazi.

Sanjari na kazi hizi, shughuli za kuimarishe mawasiliano na uhusiano wa umma

zilifanyika ambapo Mamlaka ilitumia njia mbali mbali kama zilivyoainishwa kwenye Jedwali Na.11 hapo chini.

Jedwali Na. 11: Njia zilizotumika kutoa elimu na kutangaza huduma za TFDA kwa mwaka 2015/16

Na	Njia ya Mawasiliano na Kuitangaza TFDA	Idadi	MAELEZO
1	Matangazo/taarifa kwa Umma (press releases)	6	<ul style="list-style-type: none"> Taarifa zilizohusu shughuli za TFDA zilitolewa ikiwa ni pamoja na taarifa kwa wafanyabiashara wa dawa za mifugo na Matangazo ya nafasi za kazi
2	Mkutano na waandishi wa Habari (Press Conferences)	9	<ul style="list-style-type: none"> Mikutano ya waandishi wa habari ilifanyika TFDA na Idara ya Habari Maelezo
3	Makala kwenye magazeti	30	<ul style="list-style-type: none"> Usalama wa chakula Kilimo cha mboga kwa kutumia maji machafu kutoka viwandani
4	Maonesho (exhibitions)	5	<ul style="list-style-type: none"> Maonesho ya Sabasaba, Nanenane, Juakali Nguvu Kazi pamoja na maonesho yaliyoondaliwa na Baraza la Uwezeshaji la Taifa na Wiki ya Maziwa
5	Ujumbe mfupi katika simu za mikononi kwa watu takriban 200,000	1	<ul style="list-style-type: none"> Ujumbe ulihusu hatua muhimu za chakula salama
6	Kuratibu Matukio ya TFDA	7	<ul style="list-style-type: none"> Kuandaa na kuratibu matukio saba ya kitaasisi (hii inahusisha misaada ya kijamii, Uzinduzi wa mfumo wa huduma Mtando na ziara mbalimbali katika TFDA)

Vile vile katika kutekeleza mkakati wa TFDA wa kusaidia jamii, TFDA iligawa madawati 230 yenye thamani ya TZS 17,700,000/= kwa ajili ya shule za msingi jijini Dar es Salaam.

4.0 Kuimarisha Usimamizi wa Rasilimali za Mamlaka

4.1. Mpango

Mamlaka iliendesha zoezi la kutathmini utekelezaji wa kazi za TFDA zilizokasimiwa Halmashauri lilifanyika katika Halmashauri

15 za Kanda ya Kusini na Magharibi ambapo taarifa ya zoezi hili iliwasilishwa kwenye kikao cha Wakurugenzi na Mameneja kilichofanyika tarehe 9 – 10 Mei, 2016. Mpango kazi na Bajeti, Mtiririko wa fedha na Mpango wa utekelezaji kazi za Mamlaka ya Chakula na Dawa kwa mwaka 2016/17 viliandaliwa na kuidhinishwa kwa matumizi.

Aidha, Mamlaka iliandaa taarifa zake za utendaji kazi kwa kipindi cha robo ya kwanza ya mwaka, nusu mwaka na robo

ya tatu ya mwaka na kujadiliwa kwenye vikao husika na hatimaye kuwasilishwa Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto.

4.2 Mapato na Matumizi

4.2.1 Mapato

Mamlaka ilikusanya kiasi cha jumla ya TZS 30,629,209,961 ambapo kati ya fedha hizi TZS 27,447,348,599 sawa na 89.5% zilikusanya kutoka vyanzo mbali mbali vilivyoainishwa katika Mpango Kazi na Bajeti ya mwaka 2015/2016. Kiasi cha TZS 3,181,861,362 (9.45%) kilikusanya kutoka Serikali Kuu kwa ajili ya mishahara ya

watumishi, TZS 460,007,022.06 zilipokelewa kutoka Washirika wa Maendeleo.

Aidha, makusanyo ya ada na tozo yalivuka lengo la makisio ya mwaka 2015/2016 kwa kiasi cha TZS 5,153,938,322 sawa na 23% ikilinganishwa na maoteo ambayo yalikuwa TZS 22,293,410,277/= Ongezeko hili la mapato linatokana na kubadilika kwa viwango vya ada na tozo na mkakati wa kudhibiti makusanyo ya ada kushikilia bidhaa kwenye rejista ulioanza mwezi Januari 2016. Jedwali Na. 12 linaonesha mchanganuo wa makusanyo ya mapato kwa kina.

Balozi wa Jamhuri ya Korea nchini Tanzania Mhe. Geum-young akisaini katika kitabu cha wageni katika Ofisi ya Mkurugenzi Mkuu wa TFDA Bw. Hiihi B. Sillo (kulia) wakati alipofanya ziara katika Makao Makuu ya TFDA mwaka 2016

Jedwali 12: Mapato

Na.	Chanzo cha Mapato	Bajeti	Makusanyo halisi		Maoni
			Jumla Kuu (Julai 2015-Juni 2016)	Kiwango cha Utekelezaji %	
1	Makusanyo ya Ada na Tozo	22,293,410,277	26,133,109,392	117%	Ongezeko la kiwango cha tozo
2	Serikali Kuu-Mchango wa mishahara	5,369,263,500	3,181,861,362	54%	Makubaliano ya Serikali kutoa mchango kwa ajili ya mishahara ya Watumishi
3	World Health Organization		294,825,736.00	100%	
4	Helen Keller INT.Tanzania	-	43,927,600.00	100%	
5	UNDP	89,972,313.94	102,760,000.00	114%	
6	Global Fund	18,493,686.06	18,493,686.06	100%	
JUMLA		30,271,139,777.00	30,629,209,961	123%	

4.2.2 Matumizi

Mamlaka ilitumia kiasi cha TZS 30,045,243,849.39 ikiwa ni pamoja na bakaa ya TZS 2,500,000,000.00 kutoka bajeti ya mwaka wa fedha 2013/14 iliyotengwa kwa ajili ya ujenzi wa Ofisi ya Kanda ya Ziwa. Matumizi hayo ni sawa na 87% ya bajeti ya mwaka 2015/2016.

Kiasi hicho cha fedha kilitumika kulipa gharama za uendeshaji wa shughuli za udhibiti, ununuziwa maliza kudumu, mafunzo kwa watumishi, safari za kikazi, mishahara na posho pamoja na kugharamia miradi ya maendeleo.

4.3 Ukaguzi wa Nje wa Vitabu vya Hesabu na Ukaguzi wa Ndani

4.3.1 Ukaguzi wa Nje wa Vitabu vya Hesabu

Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali alifanya ukaguzi wa Vitabu na Hesabu pamoja na mapato na matumizi ya fedha za 'Global Fund' kwa kipindi cha Julai 2014 hadi June 2015 ambapo Mamlaka

ilipata hati safi ya utunzaji wa vitabu na hesabu za mwaka 2015/2016.

4.3.2 Ukaguzi wa Ndani

Katika kuhakikisha kuwa vitabu vya Hesabu za fedha vya Mamlaka vinasimamiwa kabla ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kukagua, Mamlaka ilitekeleza kazi zifuatazo; Mapitio ya hesabu za Mamlaka kwa mwaka 2014/2015, kuandaa Mpango kazi wa Ukaguzi kwa mwaka 2016/2017, Ukaguzi wa ofisi ya Kanda ya Nyanda za Juu Kusini, Kanda ya Ziwa, Kanda ya Kati, Kanda ya Kaskazini na baadhi ya Halmashauri zilizopo kwenye Kanda tajwa, mapitio ya vitabu vya Mamlaka na akaunti za benki, mapitio ya hati za malipo, usimamizi wa mafuta, usimamizi wa Rasilimali watu, masurufu, mishahara, usimamizi wa mikataba, taratibu za manunuzi, utunzaji wa stoo, ukaguzi wa ujenzi wa ofisi ya Kanda ya Ziwa, uhakiki wa mali (stock taking), mapitio ya ukaguzi wa viwanda vilivyoko nje ya nchi, mapitio ya taarifa za maoanisho katika Kurugenzi na Uhasibu na ukaguzi wa ufanisi wa uingizaji dawa nchini.

Aidha kaguzi za TEHAMA na Kanda ya Mashariki hazikufanyika. Pia vikao vinne vya Kamati ya Ukaruzi vilifanyika, Internal Audit Manual, Audit Committee Charter and Audit Workplan viliandaliwa na Internal Audit Charter ilirejewa. Mapendekezo yalitolewa kwa kila eneo lilioonekana lina mapungufu na ufuatilaji wa mapendekezo yaliyotolewa unaendelea kufanyika kwa lengo la kuboresha mifumo.

4.4 Manunuzi na Ugavi

Katika kipindi tajwa, jumla ya vikao kumi na tatu (13) vya Bodi ya Zabuni vilifanyika na kuitisha kutolewa kwa mikataba hamsini na mbili (52) ya manunuzi ya vifaa na huduma mbalimbali zenyet thamani ya jumla ya shilingi 8,922,952,829.34. Kati ya mikataba hiyo, mikataba ishirini na tatu (23) yenye thamani ya jumla ya shilingi 1,500,872,112.61 imekamilika na mikataba ishirini na tisa (29) yenye jumla ya thamani ya shilingi 7,422,080,716.73 bado ipo katika hatua mbalimbali za utekelezaji.

Aidha, usimamizi wa utekelezaji wa mikataba mbalimbali, upokeaji wa vifaa, utunzaji wa kumbukumbu za manunuzi na utoaji wa vifaa vilifanyika kwa mujibu wa Sheria ya Manunuzi ya mwaka 2004 na Kanuni za Fedha za Serikali za mwaka 2004.

4.5 Usimamizi wa Rasilimali Watu

4.5.1 Ajira

Kibali cha ajira mbadala kwa nafasi wazi 15 kilitolewa na Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora. Kibali hicho pamoja na maelezo ya kazi husika kiliwasilishwa kwa Katibu, Sekretarieti ya Ajira kwa ajili ya utekelezaji ambapo jumla ya watumishi wapya kumi na moja (11) walijiriwa na kuripoti kazini mwezi Aprili, 2016. Aidha, nafasi za ajira nne (4) zilizobakia hazikujazwa

kutokana na kukosekana kwa waombaji wenye sifa zinazotakiwa kwa mujibu wa miundo wa utumishi ya TFDA.

4.5.2 Mishahara

Utekelezaji wa nyongeza ya mishahara iliyoidhinishwa na Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora ulifanyika kuanzia Septemba, 2015.

4.5.3 Upandishwaji vyeo

Jumla ya watumishi 26 waliokidhi vigezo katika utendaji kazi walipandishwa vyeo na mishahara yao kuingizwa katika mfumo wa mishahara wa LAWSON kwa ajili ya marekebisho. Marekebisho ya mishahara ya watumishi husika yaliyofanyika na kuingizwa katika mfumo wa LAWSON lakini kufuatia maelekezo ya Serikali ambao pamoja na mambo mengine ulahirisha utekelezaji wa marekebisho ya mishahara yanayotokana na upandishwaji wa vyeo kwa watumishi wa umma, marekebisho ya mishahara yao hayakufanyika katika mwaka wa fedha 2015/16.

4.5.4 Ikama 2016/2017

Ikama ya TFDA kwa mwaka 2016/17 iliandaliwa ambapo jumla ya nafasi 55 za ajira mpya ziliidhinishwa katika mfumo wa LAWSON na Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora. Maombi ya kibali cha kujaza nafasi hizo yatafanyika baada ya serikali kuanza utekelezaji wa masuala ya kiutumishi yaliyoahirishwa kuitia kufuatia maelekezo ya Serikali.

4.5.5 Upimaji wa Utendaji kazi

Jumla ya watumishi 238 kati ya 250 waliojaza fomu za tathmini ya utendaji kazi (OPRAS) walifanyiwa tathmini ya utendaji wa kazi kwa mwaka wa fedha 2015/2016. Kwa ujumla,

utendaji wao ulikuwa juu ya kiwango cha wastani. Katika mwaka wa fedha 2015/2016 Watumishi 11 hawakujaza fomu za OPRAS kwa sababu ni waajiriwa wapya na mmoja (1) yuko likizo bila malipo.

4.5.6 Mafunzo

Jumla ya watumishi 53 kati ya 83 waliopendekezwa kuhudhuria mafunzo katika kozimbalimbali walihudhuria mafunzo ambapo ni sawa na 63.8% ya utekelezaji wa mpango husika. Mojawapo ya sababu za kutokufikia lengo katika utekelezaji wa mpango husika ni pamoja na baadhi ya waliopangwa kuhudhuria mafunzo kukosa udahili na agizo la Serikali ya awamu ya tano kusitisha safari za mafunzo nje ya nchi.

4.5.7 Mapitio ya Miundo ya utumishi

Mapitio ya Miundo ya Utumishi (Schemes of Service) ya TFDA yalifanyika ambapo Rasimu ya miundo hiyo iliandaliwa na kujadiliwa katika vikao vya Baraza la Wafanyakazi na pamoja na MAB. Maangalizo yaliyotolewa na MAB yaliingizwa katika rasimu husika. Hata hivyo, kufuatia maelekezo ya Serikali amba pia ulahirisha utekelezaji miundo mipya ya utumishi, Rasimu hiyo inasubiri maelekezo zaidi ya Serikali kabla ya kuwasilishwa tena MAB na baadaye kwa Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora kwa kibali.

4.5.8 Mpango wa mahitaji ya Rasilimali watu (TFDA Human Resource Plan)

Rasimu ya mpango wa mahitaji ya Rasilimali watu wa miaka mitano (2016/17-2020/21) iliandaliwa. Uidhinishwaji wa rasimu hii unasubiri maelekezo mengine ya Serikali kufuatia maelekezo yaliyotolewa kuitia waraka kufuatia maelekezo ya Serikali amba pia ulahirisha utekelezaji wa miundo mipya ya watumishi.

4.5.9 Mikopo kwa watumishi

Jumla ya watumishi arobaini na tano (45) walipewa mikopo ya muda mrefu yenye jumla ya TZS 1,070,250,000 kwa ajili ya ujenzi wa nyumba na ununuzi wa vyombo vya usafiri. Mikopo hii imesaidia kuboresha ustawi wa watumishi na kuinua ari ya watumishi katika kazi na hivyo kuongeza tija kwa TFDA.

4.5.10 Rasimu ya mapitio ya kanuni za ndani za utumishi

Rasimu ya Mapitio ya kanuni za ndani za watumishi iliandaliwa. Rasimu hii bado haijadiliwa katika vikao vya Baraza la Wafanyakazi na MAB kutokana na uhairishwaji wa baadhi ya masuala ya kiutumishi kama ilivyoelekezwa na Serikali.

4.5.11 Mashauri ya nidhamu

Katika kipindi cha mwaka 2015/2016 TFDA ilishughulikia shauri moja la nidhamu ambapo shauri hilo lilihitimishwa kwa mujibu wa kanuni za utumishi na mtumishi husika kurejeshwa kazini.

4.6 Uhakiki Mifumo

Nyaraka zilizopitiwa ni Miongozo kumi (10), Taratibu Sanifu za Utendaji Kazi thelathini na tisa (39), michakato minne (4) na fomu mia moja na hamsini na moja (151).

Vikao viwili (2) vya Menejimenti vya Kupitia Mfumo wa Uhakiki Ubora wa Huduma (QMS-Review Meetings) vilifanyika ambapo agenda mbalimbali zilijadiliwa. Kikao cha kwanza kilifanyika tarehe 30/09/2015 na cha pili tarehe 10/05/2016.

Kaguzi za ndani za mifumo zilifanyika katika Ofisi za Kanda sita (6) na Sehemu kumi na nne (14) kati ya Sehemu kumi na tisa (19) za Makao makuu.

Ukaguzi wa nje wa mifumo ulifanyika tarehe 16-18/05/2016 TFDA Makao Makuu na Ofisi za Kanda ya Mashariki na Kanda ya Kaskazini.

Katika ukaguzi huo upungufu (Minor NCs) kumi na moja (11) ulibainika na maeneo nane (8) ya kuboresha (OFLs). Taarifa ya utekelezaji wa maboresho ya upungufu huo imewasilishwa kwa Kampuni ya ACM Ltd.

Mafunzo ya Usimamizi wa Vihatarishi (Risk Management) yalitolewa kwa Mkurugenzi Mkuu, Wakurugenzi, Mameneja, Wasimamizi wa Vihatarishi (Risk Champions) na Wakaguzi wa ndani wa Mifumo kutoka kila Kurugenzi na Ofisi za Kanda. Mafunzo haya yalitolewa katika awamu mbili tofauti ambapo ya kwanza yalikuwa kuanzia tarehe 18-22 Aprili, 2016 na awamu nyingine yalikuwa tarehe 27-01 Julai, 2016. Lengo la mafunzo hayo ni kuwapa washiriki uelewa kuhusu usimamizi wa vihatarishi kulingana na matakwa ya Mwongozo wa Kusimamia Vihatarishi katika Taasisi za Serikali wa mwaka 2012 na mahitaji mapya ya kiwango cha ISO 9001:2015.

Aidha, Muundo wa Kusimamia Vihatarishi (Risk Management Framework) na rejestra ya vihatarishi ziliandaliwa na washiriki wa mafunzo hayo. Inapendekezwa kutoa mafunzo kwa watumishi wote ili kuingiza dhana ya usimamizi wa vihatarishi na

kujenga Taasisi yenyе utamaduni wa kusimamia vihatarishi ipasavyo.

5.0 Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (TEHAMA)

Kazi ya kufunga mfumo wa kieletroniki wa maabara (Laboratory Information Management System -LIMS) ilifanyika na mfumo upo katika majaribio. Aidha, mabadiliko ya kikoa cha tfda.or.tz na kuwa tfda.go.tz katika tovuti na barua pepe za Taasisi yamefanywa.

Pia Mamlaka imeendelea kutekeleza mfumo wa kupokea maombi ya wateja ya vibali vyta kuingiza na kutoa bidhaa nchini kwa njia ya mtandao (Online Import and Export System) ambao umepunguza muda wa kutoa vibali kwa wateja.

Vile vile huduma ya intaneti kuitia Mkonga wa Taifa kutoka TTCL umeimarisha upatikanaji wa mfumo wa kupokea maombi ya wateja kwa njia ya mtandao.

Mfumo wa mtandao (LAN) katika jengo lote la maabara umefungwa upya baada ya mfumo wa zamani kuwa chakavu na hivyo umewevesha mifumo mingine kufanya kazi

Meneja wa Teknolojia ya Habari na Mawasiliano wa TFDA Bw. Ambele Mwafula (katikati) akionesha namna ya kutoa huduma ya vibali kwa njia ya mtandao (e-portal) Mradi huo umefadhiliwa na shirika la TMEA la Afrika Mashariki

Katika ukaguzi huo upungufu (Minor NCs) kumi na moja (11) ulibainika na maeneo nane (8) ya kuboresha (OFLs). Taarifa ya utekelezaji wa maboresho ya upungufu huo imewasilishwa kwa Kampuni ya ACM Ltd.

Mafunzo ya Usimamizi wa Vihatarishi (Risk Management) yalitolewa kwa Mkurugenzi Mkuu, Wakurugenzi, Mameneja, Wasimamizi wa Vihatarishi (Risk Champions) na Wakaguzi wa ndani wa Mifumo kutoka kila Kurugenzi na Ofisi za Kanda. Mafunzo haya yalitolewa katika awamu mbili tofauti ambapo ya kwanza yalikuwa kuanzia tarehe 18-22 Aprili, 2016 na awamu nyingine yalikuwa tarehe 27-01 Julai, 2016. Lengo la mafunzo hayo ni kuwapa washiriki uelewa kuhusu usimamizi wa vihatarishi kulingana na matakwa ya Mwongozo wa Kusimamia Vihatarishi katika Taasisi za Serikali wa mwaka 2012 na mahitaji mapya ya kiwango cha ISO 9001:2015.

Aidha, Muundo wa Kusimamia Vihatarishi (Risk Management Framework) na rejestra ya vihatarishi ziliandaliwa na washiriki wa mafunzo hayo. Inapendekezwa kutoa mafunzo kwa watumishi wote ili kuingiza dhana ya usimamizi wa vihatarishi na

kujenga Taasisi yenyе utamaduni wa kusimamia vihatarishi ipasavyo.

5.0 Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (TEHAMA)

Kazi ya kufunga mfumo wa kieletroniki wa maabara (Laboratory Information Management System -LIMS) ilifanyika na mfumo upo katika majaribio. Aidha, mabadiliko ya kikoa cha tfda.or.tz na kuwa tfda.go.tz katika tovuti na barua pepe za Taasisi yamefanywa.

Pia Mamlaka imeendelea kutekeleza mfumo wa kupokea maombi ya wateja ya vibali vyta kuingiza na kutoa bidhaa nchini kwa njia ya mtandao (Online Import and Export System) ambao umepunguza muda wa kutoa vibali kwa wateja.

Vile vile huduma ya intaneti kupitia Mkonga wa Taifa kutoka TTCL umeimarisha upatikanaji wa mfumo wa kupokea maombi ya wateja kwa njia ya mtandao.

Mfumo wa mtandao (LAN) katika jengo lote la maabara umefungwa upya baada ya mfumo wa zamani kuwa chakavu na hivyo umewevesha mifumo mingine kufanya kazi

Meneja wa Teknolojia ya Habari na Mawasiliano wa TFDA Bw. Ambele Mwafula (katikati) akionesha namna ya kutoa huduma ya vibali kwa njia ya mtandao (e-portal) Mradi huo umefadhiliwa na shirika la TMEA la Afrika Mashariki

6.3 Mafunzo

Mamlaka ikishirikiana na chuo cha famasi Muhimbili ilifanya mafunzo ya watathmini saba (7) kutoka TFDA na ZFDB. Vilevile TFDA ilifanya mafunzo ya vitendo kwa maafisa usajili dawa 18 na maafisa uhakiki mifumo 20 wa ZFDB.

6.4 Mkutano wa wadau kuhamasisha matumizi ya miongozo ya Jumuiya

Mkutano wa kitaifa wa wadau ulifanyika kuhamasisha matumizi ya miongozo ya usajili wa dawa ambayo ilianza kutumika rasmi tarehe 1 Agosti 2015. Mapendekezo ya wadau ya kuongeza orodha ya dawa za tathmini ya pamoja yalipokelewa na kuingizwa katika orodha husika ya dawa za Jumuiya.

7.0 Maeneo yanayohitaji kupewa kipaumbele

Baadhi ya maeneo yanayohitaji kupewa kipaumbele ili kufikia maelengo yaliyowekwa ni pamoja na :-

- Kuhamasisha wamiliki wanaojihusisha na biashara ya utengenezaji wa vipodozi na machinjio waboreshe ili yafikie vigezo vinavyokubalika;
- Kuajiri watumishi zaidi hususan katika kufanya tathmini na usajili wa dawa;
- Kuhamasisha wadau wengi zaidi juu ya upatikanaji wa taarifa muhimu zitakazosaidia kazi za udhibiti hususan zile zinazohusu Mpango wa Ufuatiliaji madhara yatokanayo na matumizi ya Chakula (Food Borne Diseases) na Dawa (Adverse Drug Reactions).

Maafisa wa TFDA wakitoa elimu kwa umma katika mojawapo ya shule za msingi na sekondari nchini

8.0 Hitimisho

Malengo sita (6) yaliyoanishwa kwenye Mpango Mkakati wa miaka mitano (5) wa TFDA katika udhibiti wa bidhaa zinazosimamiwa na Mamlaka yamevukwa. Malengo haya ni pamoja na usajili wa chakula, Dawa, vipodozi, vifaa tiba, majaribio ya dawa, uchunguzi wa sampuli

na makusanyo kutoka vyanzo vya ndani.

Kufikiwa na kuvukwa kwa malengo haya yaliyopangwa kwenye Mpango Mkakati wa miaka mitano (5) ni kiashiria cha kuonesha kwamba TFDA kwa mwaka 2015/16 imetekeleza kazi zake kwa ufanisi.

TFDA
Tanzania Food & Drugs Authority

TANZANIA FOOD AND DRUGS AUTHORITY**5.0 AUDIT REPORT ON THE FINANCIAL STATEMENTS**

To: Ambassador. Dr. Ben Moses
Chairman of the Ministerial Board
Tanzania Food and Drugs Authority
P.O. Box 77150
DAR ES SALAAM.

RE: REPORT OF THE CONTROLLER AND AUDITOR GENERAL ON THE FINANCIAL STATEMENTS OF TANZANIA FOOD AND DRUGS AUTHORITY FOR THE YEAR ENDED 30TH JUNE, 2016

Introduction

I have audited the financial statements of the Tanzania Food and Drugs Authority which comprises of the Statement of Financial Position, Statement of Financial Performance, Statement of Changes in Net assets, Statement of Cash Flows, Statement of Comparison of Budget and Actual Amount and accounting policies and notes to the financial statements for the year ended 30th June, 2016 as shown in page 21 to 40 of this report.

Ministerial Advisory Board's Responsibility for the financial statements

Management of Tanzania Food and Drugs Authority is responsible for the preparation and fair presentation of these financial statements in accordance with the International Public Sector Accounting Standards, and for such internal controls as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error as per the Statement of Management responsibility on the Financial Statements enclosed in this report as set out on 14

Responsibilities of the Controller and Auditor General

My responsibility as an auditor is to express an opinion on these financial statements based on my audit. I conducted my audit in accordance with International Standards on Auditing (ISA) and such other procedures I considered necessary in the circumstances. These standards require that I comply with ethical requirements and plan and perform the audit to obtain reasonable assurance whether the financial statements are free from material misstatement.

An audit involves performing procedures to obtain audit evidence about the amounts and disclosures in the financial statements. The procedures selected depend on the auditor's judgment, including the assessment of the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error. In making those risk assessments, I considered the internal control relevant to the Tanzania Food and Drugs Authority) preparation and fair presentation of the financial statements in order to

design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Tanzania Food and Drugs Authority internal control. An audit also includes evaluating the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates made by management, as well as evaluating the overall presentation of the financial statements

In addition, Sect. 10 (2) of the PAA No. 11 of 2008 requires me to satisfy myself that the accounts have been prepared in accordance with the appropriate accounting standards and that; reasonable precautions have been taken to safeguard the collection of revenue, receipt, custody, disposal, issue and proper use of public property, and that the law, directions and instructions applicable thereto have been duly observed and expenditures of public monies have been properly authorized.

Further, Sect 48(3) of the Public Procurement Act No.7 of 2011 and Regulation no. 269 (1) of the Public Procurement Regulations 2013 require me to state in my annual audit report whether or not the auditee has complied with the provisions of the Law and its Regulations.

I believe that the audit evidence I have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for my audit opinion.

Unqualified opinion

In my opinion, the financial statements present fairly, in all material respects, the financial position of Tanzania Food and Drugs Authority as at 30thJune, 2016, its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with International Public Sector Accounting Standards and comply with Tanzania Food, Drugs and Cosmetic Act Cap 219.

Report on Other Legal and Regulatory Requirements

Compliance with Procurement Legislation

In view of my responsibility on the procurement legislation, and taking into consideration the procurement transactions I have reviewed as part of this audit. I state that the Tanzania Food and Drugs Authority has generally complied with the requirements of the PPA No.7 of 2011 and it's underlying Regulations of 2013

Prof. Mussa J. Assad
CONTROLLER AND AUDITOR GENERAL

National Audit Office
Dar es Salaam, Tanzania

28th February, 2017

5.1 AUDITED FINANCIAL STATEMENTS

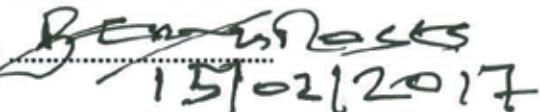
TANZANIA FOOD AND DRUGS AUTHORITY STATEMENT OF FINANCIAL POSITION AS AT 30TH JUNE 2016

	Note	2016 TZS	2015 TZS
Current Assets			
Inventories	3	518,276,319	410,096,638
Accounts Receivable	4	8,365,607,465	3,342,606,809
Cash and Cash equivalent	5	13,306,510,886	12,001,968,455
Total Current Assets		22,190,394,670	16,251,271,902
Non-Current assets			
Long term staff loans	1.18	951,898,023	496,000,000
Property, Plant and Equipment	2	17,922,228,834	7,080,946,589
Total Assets		41,064,521,528	23,332,218,491
Current Liabilities			
Accounts payable	6	3,513,892,587	517,501,426
Total Liabilities		3,513,892,587	517,501,426
Total Net Assets		37,550,628,940	22,814,717,065
NET ASSETS/EQUITY			
Capital	7	1,139,932,800	1,139,932,800
Revaluation Reserve	17	4,310,303,791	-
Retained Surplus/(Deficit)	8	32,100,392,349	21,674,784,265
Total Net Assets/Equity		37,550,628,940	22,814,717,065

Note 1 to 18 form part of the Accounts.

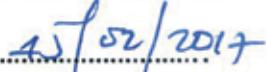

Ambassador Dr. Ben Moses
Chairman of the Board

Date

15/02/2017

Hiiti B. Sillo
Director General

Date

15/02/2017

TANZANIA FOOD AND DRUGS AUTHORITY
STATEMENT OF FINANCIAL PERFORMANCE
FOR THE YEAR ENDED 30THJUNE, 2016

	Note	30.06.2016 TZS	30.06.2015 TZS
Revenue			
Fees and Licenses	9	29,761,371,294	21,644,660,681
Government Grants	10	3,181,861,362	2,257,299,451
Donors Grants	11	460,007,022	931,309,707
Other income	12	1,332,544,264	2,600,590,092
Sub Total		34,735,783,943	27,433,859,931
Total Revenue		<u>34,735,783,943</u>	27,433,859,931
Expenses			
Administrative expenses	13	21,621,312,583	16,627,445,476
Audit fees	14	76,626,200	76,626,200
Finance costs	15	58,084,436	55,667,509
Depreciation	2	965,826,697	770,625,888
Total Expenses		22,721,849,915	17,626,913,882
Surplus for the year		<u>12,013,934,027</u>	<u>9,903,494,859</u>

Note 1 to 18 form part of the Accounts

Ben Moses
Ambassador Dr. Ben Moses
Chairman of the Board

Date 15-02-2017

Hiiti B. Sillo
Hiiti B. Sillo
Director General

Date 15/02/2017

**TANZANIA FOOD AND DRUGS AUTHORITY
STATEMENT OF CHANGES IN NET ASSETS/EQUITY
AT 30THJUNE, 2016**

	Capital Fund TZS.	Accumulated Surplus (Deficit) TZS.	Revaluation Reserve TZS.	Total TZS.
Balance as at 01.07.2011	1,139,932,800	5,649,422,399	-	6,789,355,199
plus for the year	-	2,664,418,031	-	2,664,418,031
Balance as at 30.06.2012	1,139,932,800	8,313,840,430	-	9,453,773,230
Balance as at 01.07.2012	1,139,932,800	8,313,840,430	-	9,453,773,230
plus for the year	-	1,256,507,802	-	1,256,507,802
Balance as at 30.06.2013	1,139,932,800	9,570,348,232	-	10,710,281,032
Balance as at 01.07.2013	1,139,932,800	9,570,348,232	-	10,710,281,032
for year adjustment	-	(90,722,035)	-	(90,722,035)
plus for the year	-	2,291,663,209	-	2,291,663,209
Balance as at 30.06.2014	1,139,932,800	11,771,289,406	-	12,911,222,206
Balance as at 01.07.2014	1,139,932,800	11,771,289,406	-	12,911,222,206
plus for the year	-	9,903,494,859	-	9,903,494,859
Balance as at 30.06.2015	1,139,932,800	21,674,784,265	-	22,814,717,065
Balance as at 01.07.2015	1,139,932,800	21,674,784,265	-	22,814,717,065
for year Adjustment *Note 16	-	(1,588,325,943)	-	(1,588,325,943)
plus for the year	-	12,013,934,027	-	12,013,934,027
valuation Gain	-	-	4,310,303,791	4,310,303,791
Balance as at 30.06.2016	1,139,932,800	32,100,392,349	4,310,303,791	37,550,628,940

See 1 to 18 form part of the Accounts

Chairman Dr. Ben Moses
Chairman of the Board

Date 15-02-2017

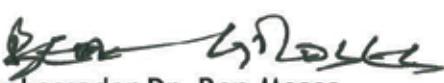
Hitti B. Sillo
Director General

Date 15/02/2017

**TANZANIA FOOD AND DRUGS AUTHORITY
STATEMENT OF CASH FLOWS
FOR THE YEAR ENDED 30THJUNE, 2016**

	2016	2015
	TZS	TZS
Cash Flows From Operating Activities		
Cash Receipts from fees & licenses	26,101,149,365	18,738,494,939
Other Cash Receipts from operations	1,348,744,264	2,619,719,691
Government Subvention	3,181,861,362	2,257,299,451
Revenue grants	460,007,022	931,309,707
Cash Received from provision of services	31,091,762,014	24,546,823,788
Cash paid to Employees	(13,245,156,497)	(7,236,811,729)
Cash paid for operating activities	(9,387,166,815)	(8,439,097,231)
Finance cost	(58,084,436)	(27,392,779)
Audit fee paid 2015	(76,626,200)	-
Net Cash From operating Activities	8,324,728,065	7,457,965,483
Cash Flows From Investment Activities		
Purchase of fixed assets	(7,020,185,635)	(4,578,328,244)
Net Cash used in investing activities	(7,020,185,635)	(4,578,328,244)
Net cash flow for the year	1,304,542,430	2,879,637,239
Add: Cash at the beginning of the year	12,001,968,456	9,122,331,217
Net cash and cash equivalent at the end of the year	13,306,510,886	12,001,968,455

Note 1 to 18 form part of the Accounts

Ambassador Dr. Ben Moses
Chairman of the Board

Date 15-02-2017

Hiiti B. Sillo
Director General

Date 15/02/2017

**TANZANIA FOOD AND DRUGS AUTHORITY
STATEMENT OF COMPARISON OF BUDGET AND ACTUAL AMOUNT
FOR THE YEAR ENDED 30TH JUNE 2016**

	Note	BUDGET TZS.	ACTUAL TZS.	VARIANCE TZS
Revenue				
Fees and Licenses	9	21,977,019,000	26,101,149,366	(4,124,130,366)
Government Grants	10	5,359,445,820	3,181,861,362	2,177,584,458
Donors Grants	11	108,466,000	460,007,022	(351,541,022)
Other income	12	-	1,348,744,264	(1,348,744,264)
Retained Surplus	8	2,500,000,000	2,500,000,000	-
Total Revenue		29,944,930,820	33,591,762,014	(3,646,831,194)
Expenses				
Administrative expenses	13	21,527,314,473	21,621,312,583	(93,998,110)
Audit expenses	14	141,924,000	76,626,200	65,297,800
Financial Expenses	15	-	58,084,436	(58,084,436)
Depreciation charge	2	-	965,826,697	(965,826,697)
Total Expenses		21,669,238,473	22,772,516,951	(1,052,611,443)
Investment cost				
Land	2	517,000,000	517,000,000	-
Buildings (WIP)	2	5,300,000,000	6,239,976,887	(939,976,887)
Equipment	2	2,258,000,000	357,168,370	1,900,831,630
Motor vehicles	2	350,000,000	273,135,000	76,865,000
Furniture & Fittings	2	81,404,704	68,109,140	13,295,564
Sub Total		8,506,404,704	7,455,389,397	1,051,015,307
Grand Total		30,175,643,177	30,227,906,348	(1,596,136)

Note 1 to 18 form part of the Accounts

Ambassador Dr. Ben Moses
Chairman of the Board

Date 15-02-2017

Hiieti B. Sillo
Director General

Date 15/02/2017

MKURUGENZI MKUU

Mamlaka ya Chakula na Dawa (TFDA)
S.L.P 77150 Dar es Salaam
Simu: 255 - 22 658 445222/777 700002
Fax: 255 - 22 2450793
Barua pepe: info@tfda.go.tz
Tovuti: www.tfda.go.tz

KANDA YA ZIWA

Mtaa wa Nkurumah,
S.L.P 543, Mwanza
Simu: +255 222450751/2450512
Barua pepe: mwanza@tfda.or.tz

KANDA YA MASHARIKI

Jengo la GEFP
barabara ya Ali hassan Mwinyi,
S.L.P 31356 Dar es Salaam
Simu: +255 737 226 328 / 788470301
Barua pepe: easternzone@tfda.go.tz

KANDA YA KASKAZINI

Eneo la Sakina,
S.L.P 16609, Arusha
Simu: +255 27 2547097
Barua pepe: arusha@tfda.go.tz

KANDA YA NYANDA ZA JUU KUSINI

Jengo la Ofisi ya Mifugo (Mkoa)
S.L.P 6171, Mbeya
Simu: +255 25 2504425
Nukushi: +255 25 2504425
Barua pepe: mbeya@tfda.go.tz

KANDA YA KATI

Mtaa wa Mwanza, Block T, Kiwanja Na. 6,
S.L.P 604, Dodoma
Simu: +255 26 320156
Barua pepe: dodoma@tfda.go.tz

KANDA YA KUSINI

Jengo la Chuo cha Waganga,
S.L.P 1447, Mtwara
Simu: +255 23 2334655
Barua pepe: mtwara@tfda.go.tz

KANDA YA MAGHARIBI

Jengo la Hospitali ya Rufaa (Kitete),
S.L.P 520, Tabora
Simu: +255 26 2600082 / 654817849
Nukushi: +255 26 2600081
Barua pepe: tabora@tfda.go.tz